

SOZD ZDRUŽENI PROIZVAJALCI STROJNE OPREME

KLADIVAR

Glasilo delovne organizacije „KLADIVAR Žiri“

LETNIK 18

ŠT. 1

ŽIRI, MAREC 1988

KNJIZNICA
IVANA TAVČARJA
ŠKOFJA LOKA

*Vsem delavkam
naše delovne
organizacije ob
8. marcu -
Dnevu žena,
iskreno čestitamo*

U.O.

Dan žena

Ob tej misli nehote pomislim na dan, ko smo žene, kar priznamo, malo bolj samozavestne, polne pričakovanj češ, se bo kdo spomnil na nas, vsaj na ta dan.

Kljub vsakodnevnim težavam navkljub, se bomo poveselile, ter ob pogledu na šopek zvončkov in telohov, ki so jih nabrali naši najmlajši, pozabile na vsakodnevne skrbi in se skupaj z njimi veselile jutrišnjega dne.

Zato želim vsem mamam in ženam vse najboljše in da bi še mnogokrat praznovale ta praznik v sreči in veselju ob svojih najbližjih.

I. M.

SKLEPI samoupravnih organov

V obdobju od decembra 1987 pa do februarja 1988 smo imeli več sej delavskih svetov. Med drugimi sklepi smo na 16. redni seji dne 11.12.1987 sprejeli sklep o podaljšanju sklepa o prodaji KNOW-HOW, imenovali inventurne komisije za popis sredstev in njihovih virov, ki se popisujejo na koncu leta ter sprejeli osnutek delovnega koledarja za leto 1988.

Med pomembnejšimi sklepi 11. izredne seje z dne 23. 12. 1987 sodita sklep o oblikovanju cen novih proizvodov ter sklep o povečanju vrednosti brutto točke za OD.

Sledile so tri korespondenčne seje v januarju leta 1988 na katerih je med pomembnejšimi sklepi sklep o odpisu vrednosti 4.200 A.Sch.

Na 17. redni seji dne 12.2.1988 so med pomembnejšimi sklepi predvsem sprejem samoupravnega sporazuma o združevanju sredstev za nabavo medkrajevnega kabla od VATC Škofja Loka do Žirov ter samoupravni sporazum med delovnimi organizacijami Žirov in KS Žiri o združevanju dela in

sredstev za vzdrževalna dela na cesti R-378, odsek Žiri-Rovte. Sprejeli smo predlog za spremembo Poslovnika za obratovanje pretočne čistilne naprave in njenim vzdrževanjem v oddelku galvane DO „Kladivar“ Žiri ter predlog sprememb Samoupravnega sporazuma o osnovah in merilih delitve sredstev za OD in skupno porabo DO „Kladivar“ Žiri – uskladitev z republiško zakonodajo s področja obračunavanja (osnove in nadomestila) odsotnost z dela zaradi bolezni.

Maruša Kolenc

kako smo gospodarili v letu 1987

Gospodarski načrt za leto 1987 je vseboval elemente resolucije o politiki izvajanja plana SR Slovenije za obdobje 1986–1990, v tekočem letu 1987.

Celotni prihodek smo načrtovali v višini 5,54 milijarde din, ustvarili smo ga 5,82 milijarde din; ustvarjeni celotni prihodek je bil večji od načrtovanega z indexom 105.

Porabo sredstev smo načrtovali v višini 2,44 milijarde din, porabili smo jih v višini 2,98 milijarde din. Poraba sredstev je bila večja od načrtovane z indexom 122.

Dohodek smo načrtovali v višini 3,01 milijarde din, ustvarili smo ga 2,84 milijarde din. Ustvarjeni dohodek je bil manjši od načrtovanega z indexom 92.

Obveznost iz dohodka smo načrtovali 0,96 milijarde din, ustvarili pa smo jih 1,01 milijarde din. Obveznosti iz dohodka smo ustvarili več kot smo načrtovali z indexom 105.

Čisti dohodek smo načrtovali v višini 2,13 milijarde din, ustvarili pa smo ga v višini 1,83 milijarde din. Čisti dohodek je bil manjši od planiranega z indexom 86.

Bruto OD smo načrtovali v višini 1,46 milijarde din, ustvarili pa smo jih v višini 1,48 milijarde din. Bruto OD so bili večji od načrtovanih z indexom 101.

Rezervni sklad smo načrtovali v višini 0,12 milijarde din, ustvarili pa v višini 0,11 milijarde din. Rezervni sklad je manjši od načrtovanega z indexom 94.

Sklad skupne porabe smo načrtovali v višini 0,26 milijarde din, ustvarili pa smo ga v višini 0,09 milijarde din. Sklad skupne porabe je manjši z indexom 35.

Poslovni sklad smo načrtovali v višini 0,26 milijarde din, ustvarili pa smo ga v višini 0,08 milijarde din. Poslovni sklad za razširjeno reprodukcijo je bil manjši z indexom 32.

Čisti dohodek za druge namene smo načrtovali v višini 0,03 milijarde din, ustvarili pa smo ga 0,06 milijarde din. Čisti dohodek za druge namene je večji z indexom 224.

Največje odstopanje ustvarjenih parametrov od načrtovanih je na področju poslovnega sklada za razširjeno reprodukcijo. Poslovnega sklada nismo uspeli ustvariti v načrtovani višini predvsem iz naslednjih razlogov:

Materialni stroški so bili večji od načrtovanih, obveznosti SIS-om in ostali prispevki so bili precej višji od načrtovanih. Posledica večjih materialnih stroškov je zmanjšani dohodek. Povečanje obveznosti iz dohodka ima za posledico zmanjšanje čistega dohodka, posledica tega pa je zmanjšanje sklada za razširjeno reprodukcijo.

Pregled kakovosti poslovanja pa lahko prikažemo tudi z dodatnimi kazalci, s katerimi analiziramo osnovna sredstva

	1986	1987
koeficient odpisanosti OS	51 %	55 %
intenzivnost nabavljenih OS	27,7 %	9,13 %
izpadanje OS z index.	31,7 %	24,54 %
efikasnost osnovnih sredstev	121 %	80,32 %

tehnična opremljenost — stroji
in oprema na zaposlenega po revalo-
zirani vrednosti
tehnična struktura OS

5.240.000 din 14.501.000 din
269 % 304,78 %

Analiza osnovnih sredstev, pri kateri upoštevamo le stroje in opremo, nam kaže dinamiko pri nabavljanju in izpadanju osnovnih sredstev. Poleg teh dveh kazalcev je zanimiv kazalec tehnične opremljenosti. Na osnovi tega lahko ugotovimo, da se je tehnična opremljenost iz leta 1986 v letu 1987 izboljšala za faktor 2,76.

Negativni trend pa nam že četrto leto kaže kazalec efikasnosti osnovnih sredstev in to predvsem iz razloga hitrega zaposlovanja in hitrega povečanja opremljenosti na zaposlenega.

Za zaključek lahko ugotovimo, da so vsi ključni kazalci kakovosti poslovanja v načrtovanih okvirih, razen kazalca efikasnosti osnovnih sredstev in poslovnega sklada.

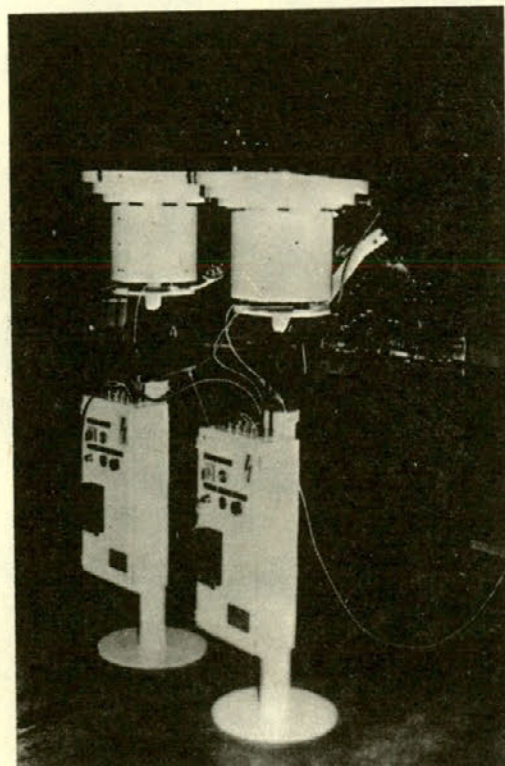
R.B.

zanimivosti iz DO

NAPRAVA ZA DODAJANJE INJEKCIJSKIH IGEL ZA ENKRATNO UPORABO

V začetku januarja letos smo namontirali dve taki napravi na obstoječi liniji v Medveđi pri Leskovcu. Naprava je namenjena za dodajanje injekcijskih igel na tekoči trak, ki je sestavni del stroja za plastificirano pakiranje istih.

Napravi sta povsem zadovoljili

potrebe kupca, ki je pred tem imel italijanske vibratorje, s katerimi ni bil zadovoljen. Kapaciteta vsakega je 50–60 kom/min, kupec pa rabi 45 kom/min. Napravi sta usklajeni s strojem tako, da injekcijske igle izpadajo v posebne predale, ki potujejo na traku.

Ker so rezultati dobri, se že dogovarjamo za nove naprave (4 kpl.), s tem, da bi le-ti imeli tudi zalogovnike z ravnimi vibracijskimi dodajalniki, kateri bi dodajali igle v okrogle vibracijske dodajalnike.

Brane Šubic

OSEBNI RAČUNALNIK

Osebni računalnik, ki smo ga konec lanskega leta kupili in namestili v INDOK-u, po sposobnosti spada med hišne računalnike (npr. Spectrum) in mini računalnike (Digital-VAX). Tudi po tipu IBM/PC/XT sodi v srednji rang med PC in novejšo AT verzijo. Razlika je v zmogljivosti in tudi izvedbi.

Osebni računalnik sestavljajo:
— centralni računalnik s pomnilnikom (640 Kb), trdim dis-

kom (20 Mb), napajalnikom in diskretnim pogonom
— tipkovnica
— prikazovalnik (monitor)
— pisalnik EPSON

Za resnejše delo, predvsem na področju risanja in konstruiranja, pa je možno dokupiti še risalnik, grafično tablico in „miško“.

Osnovna prednost osebnega računalnika je, da uporablja diske, ki omogočajo neomejeno možnost uporabe različnih programov in shranjevanje podatkov. Omejeni smo sicer z zmogljivostjo trdega diska, vendar se da nanj zapisati večino programov, ki jih najpogosteje uporabljamo. Ostale imamo lahko shranjene na disketah in jih uporabljamo po potrebi. Podobno velja tudi za arhiviranje, saj nam diske omogočajo shranjevanje neomejenih količin različnih „izdelkov“, ki tako ne obremenjujejo trdega diska.

Računalnik uporablja 5 1/4" diskete kapacitete 360 Kb, za razliko od novejšega tipa AT, kjer ima disketa kapaciteto 1,2 Mb. Za prenos vseh podatkov polnega trdega diska, potrebujemo približno 60 disket.

In kaj lahko na osebnem računalniku počnemo?

Osnovna značilnost je, da je zmogljivost računalnika dovolj velika, da večino potrebnih opravil nekega delovnega mesta, pa tudi oddelka opravimo na njem, neodvisno od večjega, centralnega računalnika. Tako lahko opravljate vsa pisarniška (tajniška) opravila, izdelujete baze podatkov (knjižnica, standardi, različni spiski in tabele), izvajate računске proračune, vodite knjigovodstvo, projektirate in konstruirate ter izdelujete ustrezne risbe.

Poleg tega, kar nudi sam osebni računalnik, pa ima še to prednost, da ga lahko uporabimo kot terminal osnovnega, centralnega sistema. Tako lahko z njim pregledujemo podatke, shranjene v centralnem računalniku in pošiljamo vanj tudi svoje podatke, ki so tako dostopni tudi drugim s

pomočjo običajnih terminalov.

Kaj pa programska oprema?

V računalniškem spominu imamo trenutno instaliranih kakšnih 20 programov. Poleg osnovnega MS-DOS, so najpomembnejši WORDSTAR, LOTUS 1-2-3, D-BASE III in AUTOCAD. Te programe bomo pogledali natančneje, saj omogočajo praktično vse delo, ki ga ponuja osebni računalnik.

WORDSTAR — je program za urejanje besedil. Z njim lahko pišemo različne tekste, pisma, kopiramo naslove. Skratka — je popolno nadomestilo za pisalni stroj. Poleg tega imamo s tega področja instaliran še program **MANUS**, ki omogoča isto ter **SK**, ki poleg tega služi še kot kalkulator z osnovnimi računskimi operacijami, telefonski imenik in dnevnik. Vsebino teksta lahko seveda enostavno popravljamo, shranimo, kopiramo in razmnožujemo.

LOTUS 1-2-3 je program, prirejen za računanje tabel. Omogoča praktično vse računske operacije in sestavljanje različnih tabel in izračunov. Rezultate lahko tudi grafično izrišemo na štiri različne načine. Program je uporaben za knjigovodstvo, planiranje, vrednotenje različnih meritev in povsod, kjer potrebujemo določene statistične podatke. Število stolpcev in vrstic je tako veliko, da omogoča izdelavo tabel poljubne velikosti.

D-BASE III omogoča delo z bazami podatkov. Posebej v **INDOK-u**, bo zelo uporaben za izdelavo seznamov knjižnice, standardoteke, katalogov, patentov in bibliografije raziskovalcev. Omogoča vnos različnih podatkov od števil, letnic, naslovov, vsebine itd. Pomembno pa je, da omogoča povezavo med različnimi bazami in sortiranje podatkov po željenem ključu.

AUTOCAD — predstavlja popoln program za konstruiranje in tehnično risanje. Poleg običajnega risanja, ki ga tehnično risanje zahteva, lahko v spomin shranimo tudi določene standardne

znake in elemente, ki jih tako risemo le enkrat. Vsak del risbe lahko povečamo, prenašamo in kopiramo na poljubnem mestu risbe. Točnost risbe je omejena z natančnostjo risalnika in je običajno 0,05 mm, risbe pa lahko prenašamo po kablu v centralni računalnik in jih tam shranimo ter omogočimo uporabo tudi drugim. V **INDOK-u** risarski program sicer ne bo služil konstruiranju, omogočal pa bo izdelavo grafičnih podatkov za baze s področja fluidne tehnike (**Baza FLUID**) ter kataloške podatke na disketah. Mnogi proizvajalci v tujini (ne samo s področja fluidne tehnike) imajo kataloge že izdelane na disketah. Ne gre le za trenutno modo, ampak kar programe, ki uporabniku omogočajo izračun željenega tipa in vrste izdelka in dajo obenem natančna navodila o oznaki, rokih in tudi cenah. No, pri nas vsaj nekaj omenjenih podatkov tudi s pomočjo diskete najbrž ne bo možno dobiti niti v bolj oddaljeni prihodnosti.

Kaj pa na računalniku že lahko delamo?

Pravzaprav vse od navedenega. Programi so taki, da se jih lahko vsak nauči v enem mesecu, uporabe posameznih programov pa še prej. Od razpoložljivega časa in volje je torej odvisno, kako hitro osebni računalnik začne opravljati svoj namen in vračati

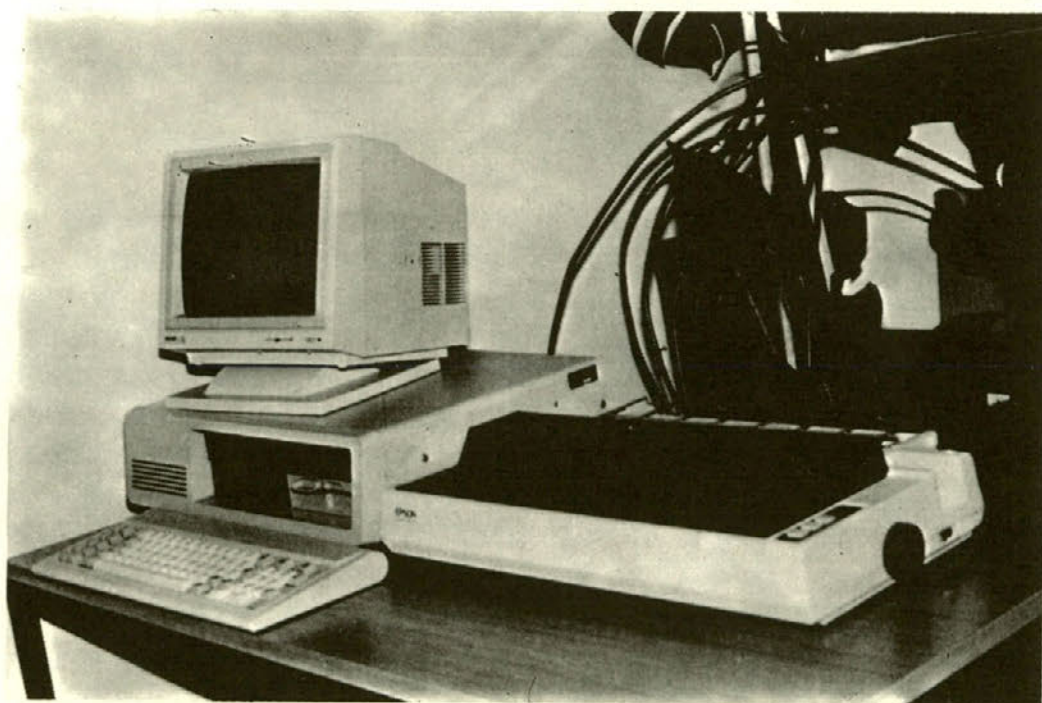
vložena sredstva. Ekonomika pa je seveda stvar, ki je v tem primeru težko določljiva, saj brez računalnika nekaterih stvari sploh ni mogoče narediti „peš“, ker bi zadeve zahtevale preveč časa (npr. seznam knjig po naslovu, abecednem seznamu avtorjev ali letu izdaje itd.)

Programe smo dobili v glavnem skupaj z računalnikom, ostalo polovico pa smo dobili s pomočjo kolegov in sodelavcev. Različni programi prevajalnikov (**GW Basic**, **Fortran**, **Pascal**) pa omogočajo tudi izdelavo novih programov pisanih v teh programskih jezikih. Na to področje pa zaenkrat še nismo krenili.

V letošnjem letu računamo, da bomo na diskete vnesli vse podatke, ki jih v **INDOK-u** sedaj vodimo ročno s pomočjo kartic. Če bo izvedena tudi povezava s centralnim računalnikom, bodo podatki dostopni tudi na vseh terminalih, kar je končni cilj in smisel.

Sicer pa eden od avtorjev priročnikov za delo z osebnim računalnikom pravi:

„Računalnik je nujen in nenaдомestljiv pomočnik pri delu ljudem, ki ga želijo uporabljati in ki bi radi kaj naredili — lahko in mnogokrat pa je orodje, katerega poglobitno opravilo je nabiranje prahu.“

STROJ ZA VTISKANJE PRSTANOV

Pri montaži posameznega HPA so medsebojni deli povezani s hidravličnimi cevmi in priključki. Pojavljajo pa se razni problemi priprave cevi: rezanje, raziglanje robov, krivljenje, čiščenje in vtiskavanje prstana priključka na cev. Prstan mora biti dobro vtisnjen na cev, da je povezava cevi in priključka tesna. To pa je bil do sedaj v montaži problem, ker večji kot je bil ϕ cevi, težje je bilo prstan vtisniti. Za večje premere cevi so monterji uporabljali za vtiskanje ključ, ki so ga podaljšali s cevjo, da je bila ročica momenta zatezanja večja.

Stroj sestoji iz treh delov: ogrodja, hidravličnega agregata in dveh blokov (v vsakem so štir-

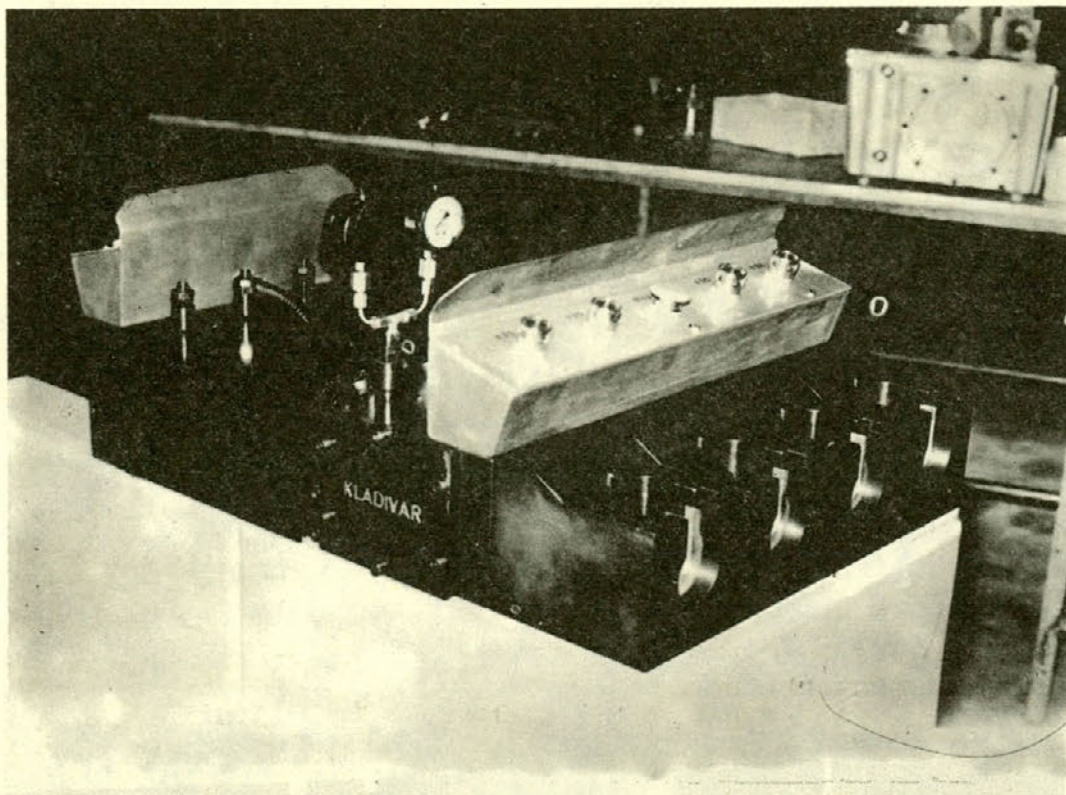
je cilindri). Tako je možnost vtiskanja prstanov na osem vrst premerov cevi.

Delovanje stroja je povsem enostavno: delavec pripravi cev, natakne matico, prstan in vse skupaj vstavi v stroj za vtiskanje. Vklupi stikalo, nadaljnji postopek pa stroj opravi sam: batnica deluje do določenega pritiska, določen čas drži, se vrne v začetni položaj in izključi HPA.

Stroj je bil v celoti izdelan doma. Konstrukcija stroja je bila izdelana v tehnološkem oddelku, pri izdelavi stroja pa so največ dela opravili na vzdrževanju, strojni in orodjarni.

S tem strojem smo en problem montaže HPA rešili, nekaj jih rešujemo, tako bo tudi v montaži HPA delo lažje, izdelki pa kvalitetnejši.

Bojan Oblak

pogled v investicije v DO

Septembra 1986 smo proslavili uspešen zaključek večje naložbe v proizvodne prostore za povečanje proizvodnje elementov, komponent in sistemov za hidravliko. Seveda je bila naložba zaključena do take faze, da je v novih prostorih proizvodnja normalno stekla. Tedaj je manjkalo

še nekaj opreme. V naslednjem obdobju je bilo potrebno še dobaviti manjkajočo opremo, rešiti nekaj reklamacij, organizacijsko urediti delo predvsem v galvani in seveda naložbo finančno zaključiti.

Zaradi poostrene zakonodaje s področja varstva okolja in varst-

va pri delu smo morali pri zagonu galvane in lakirnice s pravilniki opredeliti način in pogoje dela in jih uskladiti z zahtevami inšpekcijskih služb. Po rešitvi reklamacij, ki so izhajale iz naložbe v objekt in tehnološko opremo ter izpolnitve zahtev inšpekcijskih služb in tehničnega pregleda objekta, je bilo potrebno naložbo še finančno zaključiti. Po celoletnih aktivnostih v letu 1987 smo naložbo tudi finančno zaključili in to v okvirih predračunske vrednosti, to je 737 milijonov din.

Vzporedno z naložbo v povečano proizvodnjo elementov, komponent in sistemov za hidravliko smo izvajali še adaptacijo kuhinje in jedilnice ter bivših prostorov lakirnice in galvane s skladiščem materiala.

V lanskem letu pa smo izvedli še adaptacijo prostorov posloводства in prodaje. S tem naj bi za nekaj časa zaključili naložbe v „stene“ in bi v prihodnje dajali bistveni poudarek na naložbe v tehnološko opremo. Tako smo v preteklem letu nadaljevali z opremljanjem strojne in smo nabavili dve konvencionalni stružnici BOEHRINGER D-420, en CNC stružni avtomat s hidrobarom TS-62 H in dve CNC stružnici TN-480. Poleg tega pa smo v preteklem obdobju dajali in še dajemo poudarek pri opremljanju kontrole kakovosti, razvojno raziskovalne dejavnosti in čiščenju proizvodnih prostorov ter izboljšanju mikroklima in ureditvi zunanje okolice.

V obdobju od zaključitve investicije v povečano proizvodnjo elementov, komponent in sistemov za hidravliko do konca leta 1987 smo okvirno porabili investicijskih sredstev, kot je razvidno iz naslednje tabele:

1. Obdelovalni stroji za proizvodnjo (stružnica D-42, TS-62 in TN-480)	95.220
2. Merilna in raziskovalna oprema	54.979
3. Oprema za čiščenje proizvodnih prostorov in naprav za prezračevanje	12.341
4. Ureditev rampe	12.140
5. Ureditev zunanosti Kladivarja (asfaltiranje ipd.)	16.367
6. Adaptacija prostorov posloводства in prodaje z opremo in izolacijo srehe	35.158
7. Adaptacija prostorov za RC Kladivar	11.451
8. Nakup počitniških stanovanj z opremo (Stinica pri Jablancu in Barbariga pri Fažani)	116.474
SKUPAJ	354.130

Cene so v 000 din in vrednosti niso revalorizirane, ampak so cene iz obdobja ko smo opremo nabavljali.

V tabeli so navedene samo večje naložbe, poleg teh pa permanentno teče nabava v drobne strojčke in naprave ter proizvodni in pisarniški inventar.

Kako pa za naprej?

Tudi v prihodnjem obdobju bo glavni poudarek naložb v

izboljšanju tehnologije, tako v proizvodnji kot v kontroli kakovosti in razvojno raziskovalni dejavnosti ter v izpopolnitev organizacije delovne organizacije — izpopolnitev in dopolnitev računalniškega sistema v delovni organizaciji Kladivar. Poleg tega pa predvidevamo tudi večja vzdrževalna dela pri sanaciji strehe stare hale.

Janez Kosmač

sati razporeditvam po halah in pa manjšim razstavnim prostorom. Skupaj je razstavljalo 600 razstavljalcev iz 17 dežel, od tega 22 specializiranih na orientacije in okrogle VD. Skupni program VD in njih aplikacijo pa je prikazovalo približno 100 razstavljalcev. Vsi vibratorji so opremljeni s senzorji glede orientacij, kakor tudi polnjenja. Regulacijske enote so temu primerno prigradjene, torej takojšen STOP pri defektu. V principu pa so tiristorske enote, včasih z možnostjo krmiljenja s procesorjem. Osnove vibratorjev so nekoliko nižje, vendar obstoje tudi po naši višini. Sklede so pritrjene povečini z enim vijakom. Po moji oceni je 80 % skled po tehnologiji varjenja (jeklena pločevina), 10 % plastičnih in 10 % Al litih. Verjetno je razlog temu, ker so vse sklede plastificirane (črna pločevina — teflon?). Razmerje okroglih proti koničnim je 1 : 1. Načini orientacij: večinoma mehanskih z lotanjem — varjenjem, pri plastičnih in litih skledah z vijačenjem, delno pa s pnevmatiko. Reševanje hrupnosti je z znanimi rešitvami in pokrovi.

Velik del sejma zavzemajo proizvajalci raznih senzorjev (od električnih, pnevmatskih do ultrazvočnih).

Nadalje so bili roboti, kjer sta bili izraziti SACRA in portalna izvedba. Pogoni so elektromotorni s ponovno vse večjim uveljav-

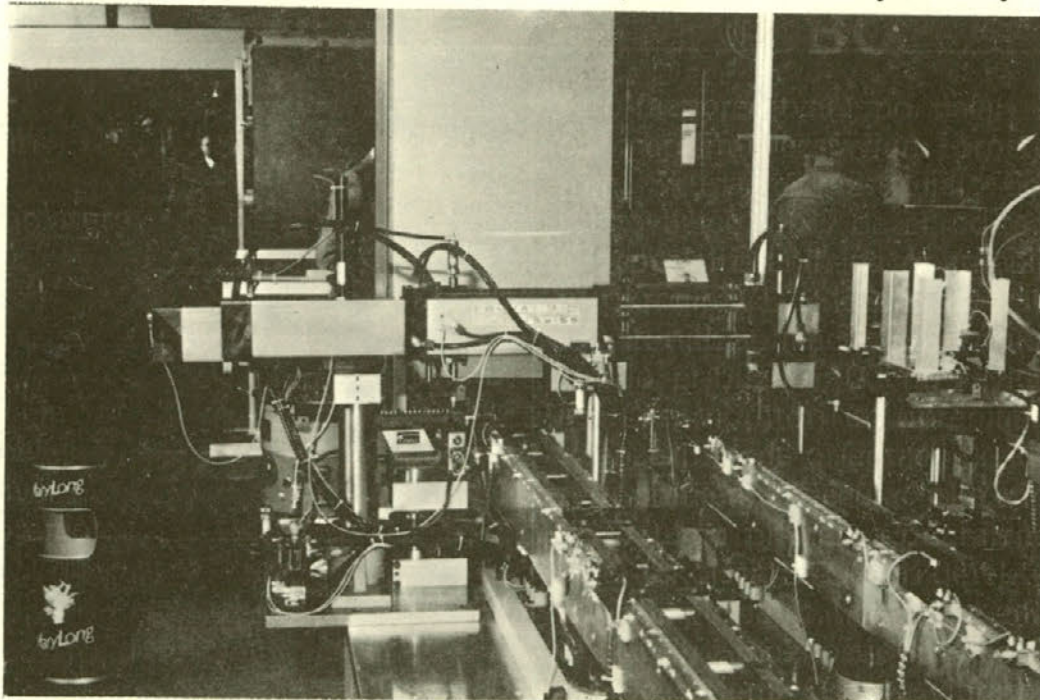
NOVOSTI NA TUJEM

OBISK SEJMA INDUSTRIAL HANDLING 88 V ZURICHU IN DIDACTA BASEL

Obisk sva izvedla s tov. ing. Marjanom Žakljem ter predstavnikom INTERTRADE tov. ing. Zdenkom Barota, ki je organiziral tudi prevoz v času od 31. 1. 1988 do 3. 2. 1988.

Uvodoma bi poudaril, da v tem poročilu, kar se zaključkov tiče, ne bo bistvenih novosti. Namreč, če pogledamo poročila dosedanjih obiskov sejmov, se vedno poudarja, da je Kladivarjeva usmeritev zmožna vključitve v mednarodno menjavo, potrebno je edino, da se iz pasivnih obiskovalcev spremenimo v aktivne. Toliko namesto zaključka.

Sejem IH 88 je nekako obdržal dosedanjo velikost, čeprav se na prvi pogled zdi, da je nekoliko manjši. Verjetno gre to pripri-

ljanjem pnevmatike. Hidravlika v smislu pogonov ni bila prisotna. Pri aktuatorjih je bil poudarek na ORIGA izvedbi. Predstavljano je bilo po znanih načinih avtomatsko vijačenje, kovičenje, varjenje in lotanje vijakov itd. Poseben prostor je pripadal montažnim delovnim mestom. Tu je opazna ergonomska ureditev ročnih montaž, pa vse do avtomatizirane montaže. Raznih proizvajalcev posebnih komponent (dušilci, amortizerji, prijemala) je bilo tudi precej, enako velja za računalniško opremo.

Splošna ocena je, da je to bolj nacionalni sejem z večjo prisotnostjo neposrednih sosednjih držav, čeprav je bila prisotna tudi Madžarska s Sortimotom, ki pa je po vseh karakteristikah po moje za našimi proizvodi. Nadalje je opaziti vse večjo specializacijo po posameznih grupah proizvodov.

Sejem Didacta Basel je bil res svetovni sejem, kjer je 500 razstavljalcev iz 26 dežel prikazovalo didaktične pripomočke za vse stopnje izobraževanja. Hkrati je bilo tudi več raznih seminarjev, kjer je vse bolj prisotno razmišljanje o človeku kot duhovni stvaritvi. Posebej zanimiv je bil simpozij o inženirski pedagogiki, ki ima svetovni center v Celovcu, prof. dr. Adolf Melezinek. Za podrobnejši ogled sejma bi rabili nekaj dni, posebno, če bi se hoteli udeleževati tudi predavanj, tako da po 2-urnem ogledu lahko podam le splošni vtis.

Področje regulacije in krmiljenja, kjer so tudi didaktični pripomočki za hidravliko je v enormnem prostoru.

Znanim proizvajalcem Festo, Rexroth, Herion, Hydraulik Ring, Elektromehanika se priključujejo tudi drugi iz Italije, Francije, Portugalske.

Didaktična gradiva so se razširila na diskete in video kasete. Vsi prezentirajo že tudi proporcionalno tehniko. Po izvedbi so nekako ostali nespremenjeni z večjim poudarkom na prosojnih izvedbah. Posebno zanimiv je

Herion z Mini fluidom, kjer je v prosojni izvedbi izveden celoten sistem vaj. Ocenjujem, da je konceptualno naša zasnova konkurenčna.

Pridobil sem nove programe BIBB in bi kazalo intenzivneje delati na dodelavi celotnega SUPH. Kot opažanje bi še dodal, da so vsi naporji drugačnega prikazovanja FT (večplastne folije, folije z gibajočimi deli itd.) nekako v nazadovanju.

V ostalih branžah je opazen enormni porast na področju didaktičnih pripomočkov za elektriko in delno za energetiko. Računalništvo je ostalo na znanih stopnjah, povečujejo pa se pripomočki za učenje tujih jezikov. Če uporabimo definicijo iz kataloga, potem je sejem Didacta prikazal svetovni izbor za učne pripomočke od otroških vrtcev, primarnih in sekundarnih šol, visokih šol, dopolnilnega izobraževanja, pa vse do vzgoje invalidov ter za raziskave. Posebno impresijo pa je dala švicarska armada s svojimi učnimi pripomočki, kjer se je med drugim na tanku videlo delovanje Rexroth hidravlike.

Anton Beovič

LETNI OBČNI ZBOR FINANČNIH IN RAČUNOVODSKIH DELAVCEV ŽIRI

Zlata značka za društvo računovodskih in finančnih delavcev Žiri

Člani Društva računovodskih in finančnih delavcev Žiri smo se 29. januarja 1988 zbrali na rednem letnem občnem zboru. Pregledali smo delo v letu 1987.

Na področju izobraževanja in

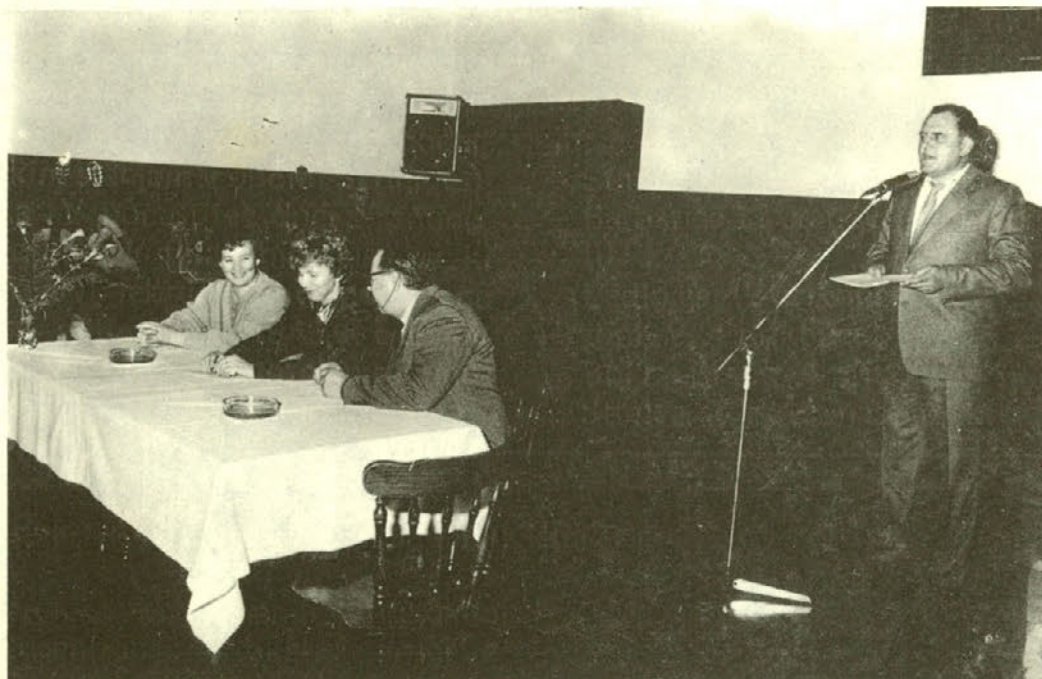
strokovnega dela je bil v Žireh organiziran seminar „Priprave na zaključni račun 1987“. Vodila ga je ekonomistka Helena Kenda iz Kranja. Seminar je bil zanimiv. Poudarjene so bile zadeve, ki morajo biti urejene in pregledane, da bomo končni obračun – bilanco za leto 1987 napravili pravilno in dobro. Seveda še ni bilo vse znano o revalorizaciji in prispevkih, ker so se zadeve še razčiščevale in spreminjale. Je pa bil dan velik poudarek popisu sredstev, materialov oz. zalog vseh vrst in povedano, da se stanje zalog mora pregledati tudi vsebinsko, ne samo količinsko in da se mora nekurantno izločiti. In prav škoda je, da se seminarja ni udeležilo več predsednikov inventurnih komisij, ki so bili vabljeni. Sedanji sistem teži k temu, kar je prav, da imamo zaloge uporabne, prečiščene, samo v potrebnih količinah.

Po potrebi smo se sestali tudi žirovski računovodski in finančni delavci in skupno obravnavali določene probleme, ki jih ni bilo malo in kaže, da jih bo vse več; delo je vse zahtevnejše.

V letu 1987 je žirovsko društvo od Zveze računovodskih in finančnih delavcev Jugoslavije prejelo **ZLATO ZNAČKO** v znak priznanja za prispevek k razvoju organizacije računovodskih in finančnih delavcev v socialistični federativni republiki Jugoslaviji. Zveza DRFD Slovenije je v letošnjem letu praznovala 30-letnico in ob tem je bil poudarjen pomen zveze za razvoj naše stroke in stalno izobraževanje in usposabljanje finančnih in računovodskih delavcev. Posebej se poudarja, da je potrebno popolno uveljaviti kodekse poklicne etike računovodskih in finančnih delavcev pri vsakdanjem delu in o tem bo še govora tudi v našem društvu.

Društvo sodeluje tudi s sosednjimi društvi Kranj in Škofja Loka ter nekaterimi drugimi društvi v Sloveniji. Tako je bil lani v Žireh Izvršni odbor društva Velenje in člani DRFD Sevnica.

Pokrovitelj občnega zbora je bil Kladivar

Prvi so se seznanili z delovno organizacijo Etiketa, drugi z Alpino, si ogledali žirovski muzej in same Žiri. Seveda se ob takih srečanjih pogovarjamo tudi o problematiki v finančno-računovodski stroki in o dejavnostih DRFD. Sevničani so se našemu društvu pismeno zahvalili, ker smo jim omogočili, da so spoznali še ta del Slovenije in naše združeno delo. Posebej so poudarili, da so dobili vtis, da v Žirih med seboj dobro sodelujemo in da ima naše društvo v kolektivih ustrezno podporo. To je res in nam olajšuje delo, hkrati pa mislim, da je prav gotovo dolžnost nas vseh, da se potrudimo, da obiskovalci Žirov dobijo dober vtis, to je tudi malo reklame.

Tudi naše društvo je v letu 1987 organiziralo izlet in piknik, saj so dobri medsebojni odnosi pomembni in razvedrilo po resnem delu ne škoduje.

V okviru občnega zbora je bila tudi predstavitev delovne organizacije KLADIVAR v besedi in sliki. Predsednica izvršnega sveta skupščine Škofja Loka pa je seznanila navzoče z gospodarskim stanjem v občini Škofja Loka. V počastitev dneva računovodskih in finančnih delavcev, ki je prvi februar, kot spomin na isti datum leta 1945, ko je bil sprejet odlok o enotnem računovodstvu, je bil po občnem zboru

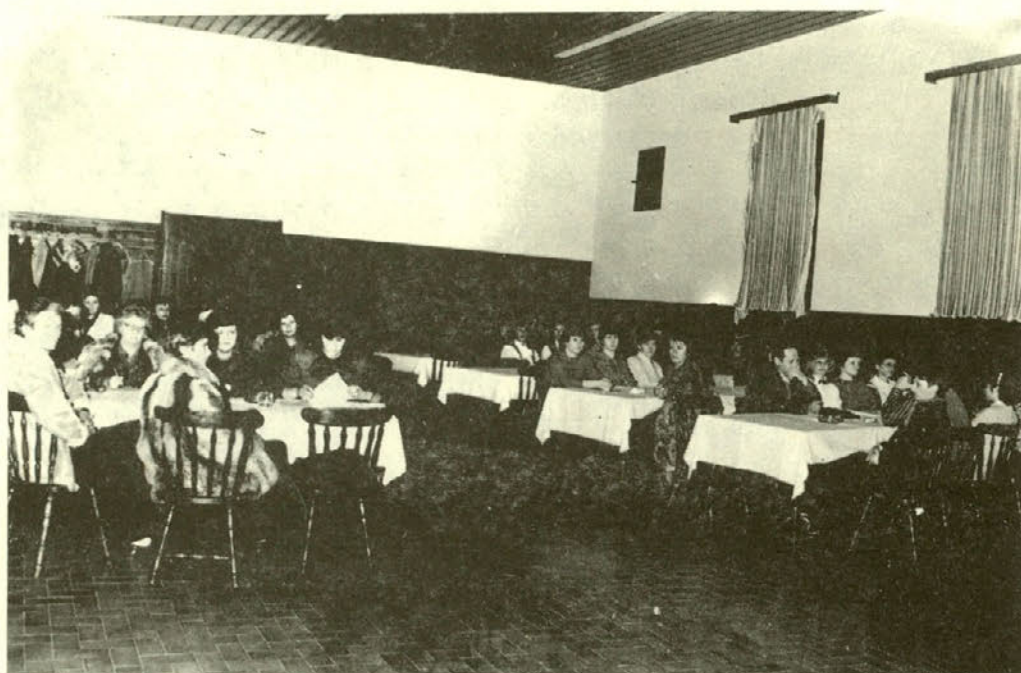
KLADIVAR 8

izveden krajši kulturni program.

Pomoč pri organizaciji občnega zbora in praznovanja je letos dal Kladivar.

Vse to, kar sem navedla, je bilo delo izvršnega, nadzornega odbora, komisij oz. članov društva, saj nekateri zelo prizadevno delajo. Letos so bili izvoljeni tudi novi organi, ki naj bi delali po sprejetem okvirnem programu na občnem zboru, se zavzemali, da bo društvo dobro delovalo ter pritegnilo v sodelovanje čim več članstva.

Majda Jesenko

KJE BOMO LETOVALI V LETU 1988 ?

IO OOS delovne organizacije „Kladivar“ Žiri je na svoji seji dne 11.2.1988 obravnaval tudi temo o letovanju v letu 1988. Letovalo pa se bo v sledečih krajih:

- Stinica (2 stanovanjski enoti)
  - Barbariga (2 stanovanjski enoti)
  - Ladin gaj (2 prikolici)
  - toplice (1 prikolica)
  - Bol na Braču (1 prikolica)
- Stinica je novo naselje, ki so

ga pričeli graditi lansko leto, ko je bila izgrajena prva od treh faz. V letošnjem letu se gradi druga faza in pričakuje se že nekaj več infrastrukturnih objektov (lansko leto je bila le trgovina in snack bar). Plaža je betonirana, morje je zelo čisto. Glede na lanske odmeve prvih letoviščarjev v Stinici bi sodili, da je kraj zelo priljubljen vsaj zaradi miru in čistega morja, več težav pa je bilo zaradi še neizgrajenih dodat-

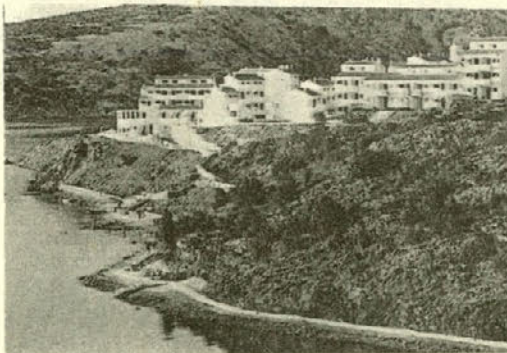
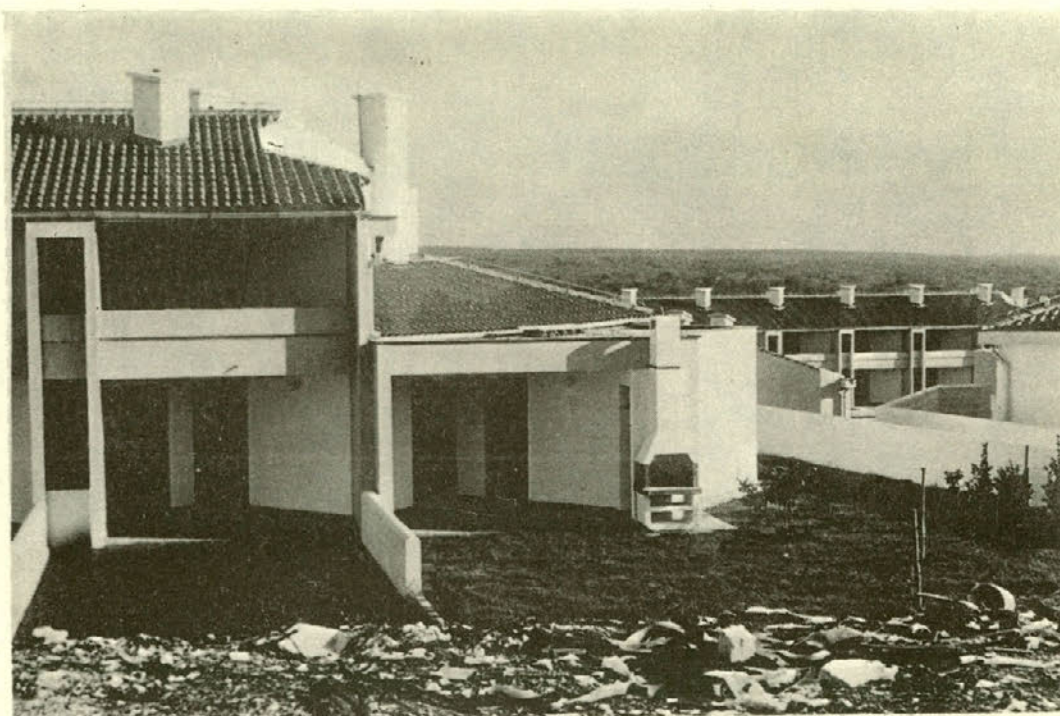

nih objektov (pošta, trgovina s časopisi, itd.). Seveda se pa najdejo tudi taki, ki jim ni bilo všeč letovanje v Stinici. Priporočamo jim, da se letos odločijo za Barbarigo.

Barbariga je ravno tako novo naselje kot je bila lani Stinica. Letos bo izgrajena prva od treh faz. Barbariga je oddaljena od Fažane 6 km. Do morja je približno 300 m. Plaža še ni dograjena. Kaj več o tem mestu bi vam napisali še v enem od prihodnjih časopisov, ko bomo imeli že več podatkov (o poteku gradnje plaže ter ostalih objektov).

Ladin gaj leži v bližini mesta Umag. Tu je kamp v katerem nameravamo postaviti dve prikolici. Kaj več vam o tem kraju letovanja ne nameravamo pisati, saj smo vam kamp opisali v našem glasilu že lansko leto in kar je letos novega je to, da bomo prikolice postavili na boljšo lokacijo kot lani.

Glede na vse večje zanimanje za letovanje v toplicah, je letos predlagano, da bi eno od prikolic postavili v toplice. Najprej bomo izvedli objavo za letovanje v toplicah in na podlagi števila prijavljenih kandidatov bomo lahko odločili ali je smiselno postaviti prikolico v toplicah ali ne. V nasprotnem primeru bi to prikolico postavili na otoku Rabu — kamp

Rajska plaža.

V naši delovni organizaciji je tudi veliko število surfarjev, ki bi radi letovali v krajih, kjer je primerno morje za njihov šport. V ta namen se jim je v letošnjem letu ponudilo na razpolago eno od prikolic in glede na število

prijavljenih interesentov, bi ravno tako odločili o smiselnosti postavitve prikolice na otoku Braču. V nasprotnem primeru (premajhno število interesentov) bi tudi to prikolico postavili na otoku Rabu.

Pavel Krvina

novosti iz INDOKA

Naslovi nekaterih knjig, katere smo v začetku leta evidentirali v INDOK-u:

1. PLANSKO PREVENTIVNO ODRŽAVANJE
2. LEKSIKON PRAVO
3. OBLIGACIJSKA RAZMER-

JA

4. ELEKTROTEHNIŠKI REČNIK (angleško-srpskohrvatski)
5. REČNIK MODERNE ELEKTRONIKE
6. REČNIK MAŠINSKE TEHNIKE (angleško-srpskohrvatski)
7. TEHNOLOŠKO-TEHNIČNI REČNIK (nemško-srpskohrvatski)
8. SAMOUPRAVNI SPLOŠNI AKTI
9. EKONOMSKI REČNIK
10. KEMIJSKO-TEHNOLOŠKI REČNIK
11. PRIVREDNI ADRESAR 1988
12. ELEKTROMONTERSKI PRIROČNIK

13. PRINCIPI ASEMBLERSKOG PROGRAMIRANJA
14. BASIC U NASTAVI MATEMATIKE
15. PROGRAMSKI JEZIK PASCAL
16. RAČUNARI I KOMUNIKACIJE
17. ZAKON O ZDRUŽENEM DELU s stvarnim kazalom
18. INŽENJERSKO-MAŠINSKI PRIROČNIK I., II. in III. knjiga
19. ORGANIZACIJA SPLOŠNIH SPREMLJAJOČIH DEJAVNOSTI V OZD
20. PREVENTIVNO ODRŽAVANJE V MAŠINSTVU
21. OBRADA MATERIJALA ODOŠENJEM

UTRINKI

PREDNOVOLET- NEGA SREČANJA UPOKOJENCEV NAŠE DO

Kot vsako leto so se tudi tokrat zbrali na prednovoletnem srečanju upokojnici naše DO. Povabilu osnovne organizacije sindikata se je odzvalo štirinajst nekdanjih delavcev. Po ogledu proizvodnih prostorov jih je v jedilnici sprejel predsednik sindikata Pavel Krvina. Ob skromni zakuski in sproščenem pogovoru so zbrani izrazili navdušenje in zadovoljstvo nad razvojem DO.

NEENAKOMERNA PORAZDELITEV ZNANJA

Tudi v tej številki glasila nadaljujemo z objavo poglavja iz knjige Petra Likarja: UTRIP ZNANOSTI, del katerega smo objavili že v prejšnji številki.

BEG MOŽGANOV

Vsa Evropa se ubada z neprijetno zadevo — potem ko družba doštudira in specializira nekega strokovnjaka, se ta lepega dne odloči, da zapusti domovino in odide na tuje. Iz nerazvitih držav odhajajo v države v razvoju, iz teh v razvite in razviti v najrazvitejše. Marsikdo pa tako pot skrajša in se zasedra kar v najrazvitejši deželi. Ti veliki selitveni valovi šolanih in specializiranih možganov niso samo naša posebnost. Z njo se ubadajo tudi drugi: Nemci, Angleži, Francozi in še kdo.

Kaj je razlog za beg naših možganov? Splošno mnenje je, da ljudje ne odhajajo iz domovine toliko zaradi boljših dohodkov in s tem seveda višje življenjske ravni. Razlogi so večinoma druge. Ustvarjalne ljudi neustvarjalno ozračje preprosto duši. Počutijo se kot riba na suhem. Tistim, ki hočejo zares delati, so odveč vsi sestanki z dviganjem rok, obremenjujeta jih administracija in izpolnjevanje obrazcev. Iščejo ustvarjalno ozračje.

Naveličajo se čakati po pol leta na deciliter kisline ali na čip, ali na knjigo, da o opremi niti ne govorimo. In še drugi razlogi so. Znanost postaja vedno dražja in težko je kupovati najsodobnejšo opremo, ki zastari v nekaj letih, pa vemo, da nismo zamenjali še one izpred dvajsetih let. Na aparaturi, ki dela 50.000-krat počas-

neje in manj natančno, seveda znanstvenik ne more dobiti enako natančnih rezultatov kot njegov kolega v razvitejši in bogatejši državi. Ker nekateri raziskovalci vidijo drugje boljše delovne razmere, pač odidejo. Desetine in desetine najboljših bi zadržali le, če bi ustvarili pogoje za njihovo ustvarjalno delo.

Danes dela v tujini približno 600 slovenskih znanstvenikov. Mnogi zavzemajo ugledna mesta profesorjev na univerzah ter sodelavcev na institutih po vsej zemeljski obli.

Če bi lahko z njimi in njihovimi raziskovalnimi možnostmi okrepili naše visoko šolstvo, bi taka univerza lahko tekmovala z najrazvitejšimi v svetu.

Vendar beg možganov ni samo stvar našega časa. Epizoda, ki smo jo izbrali za prisposodbo, sega v šestnajsto stoletje, ko je znameniti astronom Tycho Brahe želel oditi iz Danske v Nemčijo — tedanje središče astronomskih raziskav. Tisti veljaki, ki so gledali njegovo zvezdogledstvo s stališča polizobražencev, so bili kar za to, da učenjak odide. Razumni danski kralj Friderik II pa je dojel, kaj pomeni imeti v deželi človeka z znanjem. Zgradil mu je zvezdarno z elegantnimi poslopji in vso opremo, ki je menda stala poldrugi milijon današnjih dolarjev.

Tycho je prinesel Danski slavo.

Danes se državniki sicer poživljajo na slavo, iščejo pa take in tiste možgane, ki njihovim državam pomagajo razvijati nove tehnologije, zlasti high-tech. In tako verjamemo, da gre za prave bitke, kdo bo zbral v svojih laboratorijih več „sive substance“. Iz sodobnosti poznamo primer, kako so ob koncu II. svetovne vojne tako ameriški kot ruski agenti uprizarjali po Evropi prave „pogone“ z nemškimi znanstveniki, ki so na obeh straneh nekaj mesecev pozneje začeli postavljati novo znanost, z metodami, kakršnih ni poznal ne Vzhod ne Zahod.

Danes pridobivajo velike glave na druge načine.

Tekma med Združenimi državami in Japonsko in zdaj tudi med evropskim znanstvenim projektom Eureko ne teče več ne na bojišču ne v tovarnah, ampak v znanstvenih laboratorijih.

ZNANSTVENO-TEHNOLOŠKO ZASUŽNJEVANJE

Človeštvo se ne more in ne more izviti iz suženjske dobe. Močnejši vedno najdejo sto načinov, da si pokorijo šibkejše. Skozi čas se spreminja le oblika. Včasih so močni opravili s šibkimi karseda grdo. Ljudi so prikovali na galeje ali so morali delati v rudnikih, v ledeni puščavi Sibirije, v taboriščih smrti na raznih otokih ali . . . in že smo pri najsodobnejših znanstveno-tehnoloških sužnjih. Za kaj pravzaprav gre? Znanstveno-tehnološke velesile so običajno vedno nekaj korakov pred ostalim svetom. Odlično opremljeni laboratoriji, najboljši in najbolje plačani znanstveniki, ki prihajajo k njim z vseh koncev sveta, neomejene možnosti, ki jim jih nudijo, so prevelika vaba, da bi se jim bilo mogoče odpovedati. Vse to nakopičeno bogastvo znanja daje tu seveda več kot kjerkoli drugje. Tisti, ki so sposobni znanje in novo spoznanje karseda hitro preliti v uporabne industrijske izdelke, poberejo na tržišču smetano. Ko je prvi, običajno največji dobiček pobran, ta denar pa vložen v raziskave novih izdelkov, lahko prejšnje znanje, prejšnjo tehnologijo začno prodajati. Tisti, ki jo kupi, dobi navidezno najsodobnejše blago, v resnici pa že zastarelo. Prodajalec namreč dobro ve, da so njegovi raziskovalci tik prek dokončanjem novega še popolnejšega izdelka. Manj razviti se tako vrte v večnem začaranem krogu. Z nakupom tujega recepta — z nakupom tuje licence ali know-howa (vedeti-kako), kot rečeno, so vedno korak, dva ali pet za najboljšimi. Ker manj razviti lahko

kupujejo le zastarele proizvode tujega znanja, postajajo od drugih odvisni. Potem ko kupijo tujo tehnologijo, ugotove, da morajo začeti kupovati od prodajalcev tudi nadomestne dele, surovine, da izdelke lahko prodajajo samo na domačem ali zelo omejenem tržišču in celo strojev pogosto ne smejo sami popravljati ali izboljševati. Lahko samo delajo. To pa je sodobno suženjstvo. Za prodajalce, pravzaprav za zmagovalce, je tako osvojitve neke dežele mnogo enostavnejša kot v krutih starih časih, ko so morali osvajati tuja ozemlja z mečem in puško. In še več. Pri dandanašnjem zaslužnjevanju se ne vesele samo zmagovalci, ampak tudi premaganci.

Nič kolikokrat smo gledali na televiziji „prodajalce“ in „kupce“, ko so podpisovali pogodbe o „enakopravnem sodelovanju in izmenjavi“. Vsak je dobil svoj delež in vsem je sijala sreča iz oči. Tehnološki zaslužnjevalci zatorej nimajo ne pušk ne bajonetov. Trdijo, da prodirajo v tuje dežele zgolj s svojim znanjem. Pa ni res — imajo orožje, ki ga pogosto kupci še opazijo ne. Razpolagajo s sijajnimi psihološkimi orožji. Še preden se pojavijo na tržiščih, dajejo videz, da je proizvod njihovega duha najboljši med najboljšimi. Da so njihovi znanstveniki nedosegljivi v znanju in rešitvah. Za reklamo dajejo velikanske denarje in z vsem tem bliščem in bobnanjem poskušajo hromiti ustvarjalnega duha bodočih žrtev.

Ob tem moramo za našo samozavest povedati primer, ki se je zgodil na Žirovskem vrhu, kjer kopljejo uran. Ob prvih izkopavanjih te rude in snovanju tehnoloških naprav so sodelovali tudi ameriški raziskovalci — strokovnjaki. Do naših znanstvenikov so se obnašali kot učitelji do učenca. Vendar naši niso klonili ob vsiljevanju nekaterih njihovih nesprejemljivih znanstvenih ugotovitvah, kaj morajo storiti in česa ne smejo, ampak so začeli razvoj na lastno pest. Kmalu so imeli v

rokah dokaze, kako napak bi storili, če bi v vsem ubogali tuje strokovnjake. Tehtni dokazi naših so bili za ameriško firmo dovolj, da je ukrepala po svoji logiki; zamenjala je skupino svojih strokovnjakov.

Pripravil:
Anton Beovič

Ob smrti prof. dr. P LESKOVARJA in prof. dr. Z. SELJAKA

Fakulteta za strojništvo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani je v kratkem razdobju izgubila dva svoja izvrstna sodelavca. Pravzaprav izgubila ju je vsa slovenska strojna industrija in zaradi posebne naklonjenosti do naše delovne organizacije jima želimo posvetiti nekaj besed v slovo.

Prof. dr. Polde Leskovar je bil priznan pedagog in raziskovalec na tehnologiji gradiv in meritev. Verjetno ni med nami strojnega inženirja, ki ne bi poslušal vsaj eno izmed njegovih predavanj, iz katerih je vela ljubezen do strojne stroke. Zaradi izrednih organizacijskih sposobnosti je bil prodekan in dekan Fakultete za strojništvo, ob času smrti pa je opravljal dolžnost rektorja ljubljanske Univerze, „edino izmed nalog, ki je ni speljal do konca“, kot so mu ob slovesu zapisali prijatelji. Prof. dr. Polde Leskovar je bil med avtorji in podpisniki Samoupravnega sporazuma o sodelovanju naše delovne organizacije s strojno fakulteto. V funkciji prodekana in dekana je vsakoletno pregledal skupne dosežke na raziskovalnem, strokovno tehničnem in izobraževalnem področju. Predvsem mu gre zahvala za vse spodbude po nadaljnjem tesnem sodelovanju, pred-

vsem pa njegovi osebni zavzetosti, da je omogočil naši delovni organizaciji nabavo raziskovalne in računalniške opreme.

Prof. dr. Zoran Seljak je bil pravzaprav naše gore list, saj njegov rod izvira iz vasice Idršek pri Gorah. Ostal nam bo v spominu kot nosilec gibanja cenene avtomatizacije in kasneje tudi avtor imena in tudi raziskav avtomatizacije strege. Njegovo življenjsko delo je obsegalo tudi raziskave optimalnega odrezavanja materialov in bil je tudi predstojnik katedre za obdelovalno tehniko. Z našo delovno organizacijo je poglobljeno sodeloval pri razvoju vibratorjev in fleksibilnih strežnih naprav. Mnogi naši inženirji se ga bodo spominjali kot mentorja svojih diplomskih del. Preobremenjenost prof. Z. Seljaka, ki je tudi vzrok njegove zgodnje smrti, je bila kriva, da ga v posameznih segmentih njegovega raziskovalnega navora nismo znali vselej prav razumeti. Nesporno pa ostane kot eden od utemeljiteljev proizvodnega programa sodobnega Kladivarja.

Ob slovesu z dragima profesorjema prevzemamo nalogo nadaljevati njihovo pri nas začeto delo, zahvaljujemo se jima za vse, kar sta storila za našo delovno organizacijo in jima želimo miren pokoj v domači zemlji.

Anton Beovič

Objavljamo

Gradivo nam posreduje Loški muzej Škofja Loka.

Zadnjič smo si ogledali ustanovitev Loškega gospostva, danes pa pogledimo njegovo nadaljnje izgrajevanje in konec.

Podložnike so vezale na zemljiškega gospoda predvsem dajatve, denarne in naturalne in tla, ki so jo konec 13. stoletja zamenjale denarne obveznosti. Tako se je kmet lažje posvetil svojemu delu, pa tudi obrt je bila na podeželju razvita že od vsega začetka. Tam, kjer se kolonizacija ni obnesla, je dal zemljiški gospod naseliti Frlane, da bi uvedli naprednejši način pridobivanja železa. Tako so do srede 14. stoletja zrasli Železniki.

Čez loško ozemlje so potekale prometne poti, ki so po pomenu daleč presegale loški okvir. Po stari cesti Celje – Tuhinjska dolina – Smednik je bila Loka prek obeh dolin povezana s Čedadom. Pomembna pot je vodila iz Loke čez Ilirsko Bistrico na Reko. Gospostvo je bilo povezano s Freisingom čez prelaze Jezersko, Ljubelj in Korensko sedlo. Tja so podložniki škofu tovorili vino. S trgovino se je ukvarjalo tudi podeželje, kar je vzbujalo nejevoljo pri meščanih.

V cerkvenem pogledu je bilo gospostvo razdeljeno v tri pražupnije: Stara Loka, Sora in Šmartin (dan. Stražišče), ki so bile podrejene oglejskemu patriarhu. Ko je bila 1461 leta ustanovljena ljubljanska škofija, sta Sora in Šmartin prišli pod njeno upravo, Stara Loka pa je ostala pod oglejsko.

V drugi polovici 15. stoletja se je položaj podložnikov zaradi turških vpadov, leta 1476 so vpadli dvakrat, zelo poslabšal. Grajska poslopja in mesto je razmatal leta 1511 potres. Kmete

 KLADIVAR ŽIRI

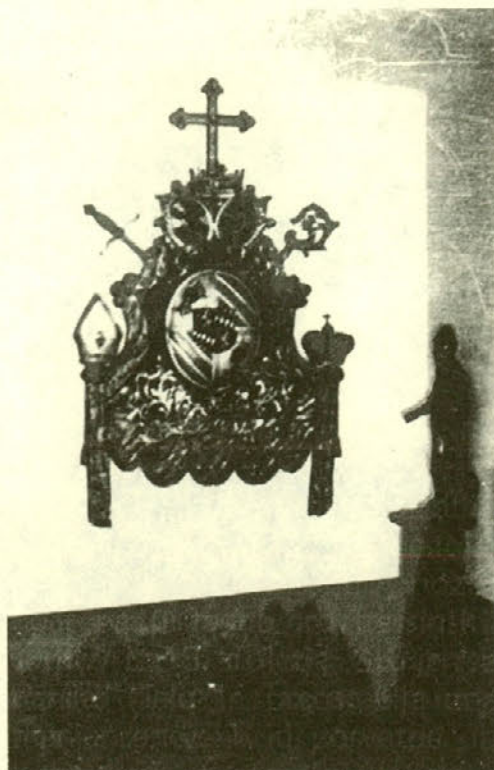
so bremenile hude davčne obveznosti in tlaka v zvezi z obrambo dežele. Zato so se podložni kmetje in Železnikarji leta 1515 pridružili vseslovenskemu kmečkemu uporu. Škofu Filipu je pri vzpostavitvi reda in miru pomagal tudi cesar. Do sporov med podložniki in zemljiškim gospodom je prihajalo tudi v naslednjih letih, tolminski punt pa je sprožil uporniško gibanje (1713–1715) tudi na loških tleh.

Moč freisinške oblasti na loških tleh so rahljale zunanje nevarnosti (Turki, beneška in 30-letna vojna), ki pa niso bile toliko nevarne kot notranji spori. Puštalski in starološki gospodje so svojo posest znotraj in v soseščini gospodstva zelo povečali. Med škofom in deželnim knezom – Habsburžanom – se je vnel spor, ker si je knez lastil pravico do rud in visokih gozdov. Zato je dal škof neposeljeni zahodni del gospodstva kolonizirati. Tako so bili v tem obdobju rovtarske kolonizacije konec 17. stoletja poseljeni: Nova Oselica, Davča, Martinj vrh in Žirovski vrh. V sporu so največ pridobili Železnikarji, kjer se je utrjevala oblast fužinarjev, po narodnosti Slovencev, Romanov in Nemcev.

Stalno je bila pristona tudi napetost med zemljiškim gospodom in mestom. Vsi ti spori so postopno rahljali pravice zemljiškega gospoda, konec 18. stoletja so sledile radikalne terezijansko-jožefinske reforme, ki so uvedle centralistično državno upravo. Razmajale so gospodstvo, ki je bilo daleč od zemljiškega gospoda in so ga vodili ljudje, ki so izkoriščali svoj položaj. Škof se je odločil, da ga bo dal v najem. Še pred iztekom najemne pogodbe je bilo glede na odločbo miru v Lunevillu loško gospodstvo 1803 leta podržavljeno in vključeno v avstrijsko komorno ozemlje. S tem je bila pretrgana stoletna povezava s Freisingom, notranji ustroj gospodstva pa se ni spremenil do leta 1848, ko je bil odpravljen fevdalizem.

V prvi sobi je tudi izbor bibliografije dr. Pavleta Blaznika (1903–1984), posebno pozornost pa pritegne grb freisinških škofov iz 18. stoletja. Grb je rezbarsko delo in predstavlja znamenja cerkvene in posvetne oblasti: križ, škofovsko palico in kapo; meč in dve kroni. Škof je imel nad podložniki vseskozi posvetno – sodno – oblast, medtem ko so smeli meščani od srede 15. stoletja dalje sami voliti mestnega sodnika. Na ščitu v osrednjem delu grba je upodobljena kronana glava zamorca enako kot na pečatu iz druge polovice 14. stoletja, kjer prvič govorimo o loškem grbu. Zakaj zamorec s krono v freisinškem in loškem grbu, ne vedo razložiti niti slovenski zgodovinarji niti bavarski.

S kronano glavo se prvič srečamo v freisinškem grbu leta 1286, ko je vladal škof Emiho (1283–1311). Samovoljno si je za simbol svoje moči izbral krono, čeprav mu ta pravica kot škofu ni pripadala. In vsi njegovi

nasledniki so ga v tem posnemali. V grbu škofa Konrada (1314–1322) je poleg kronane glave zaznaven tudi zamorec. Za ta pojav je več razlag: da je podoba Emihovega pečata sčasoma potemnela; da je hotel slikar urbarja Konrada III. poudariti kon-

trast svetle podlage in temnejše figure; da sta se slikar in heraldik svobodno poigrala pri ustvarjanju; da je upodobitev na Emihovem pečatu v zvezi z njegovim poreklom, saj izvira iz rodbine Wildgrafov, upodobitev pa spominja na divjega moža (= wilder Mann); da je hotel Emiho s tem simbolom ponazoriti slabost male freisinške škofije nasproti močnim sosedom, predvsem Bavarski, ker pa se je čutil sposobnega vladarja, je prevzel v grb ta simbol moči. Ni dokazov, da bi Emiho in njegov naslednik zavestno prevzela v grb zamorca. Jasno pa je, da se je Konrad z njegovo podobo v grbu vsaj strinja, če je ni prav on zavestno uvedel. Kaj ga je k temu privedlo, pa ostaja nepojasnjeno. Se nadaljuje!

ALI SE POZNAAMO ?

Predstavljamo vam Blažko Klemenčič – delavko v naši kuhinji

Kuhinja — kaj vse gre skozi ta prostor. Lahko bi ji rekli prava mala „čaralnica“. Surova, skoraj neužitna hrana se v njej spremeni v okusno (ali pa mogoče za nekatero malo manj) jed. Po prostoru prijetno (seveda nekaterim vonj zopet ni vedno všeč) diši in nas vabi, da pridemo in poskusimo, kaj so nam tokrat pripravile naše vrle kuharice. „Pa vendar tudi kuharji ne znajo čarati in je večina jedi zelo odvisna tudi od kvalitete surovine, ki jo imajo na razpolago,“ pravi naša, lahko bi rekli nova kuharica, Blažka, ki je pri nas zaposlena šele slabih pet mesecev. In prav zato, ker jo srečujemo dan za dnem, pa jo nekateri le bežno poznamo, smo se odločili, da jo predstavimo.

Res je, da je pri nas šele začetnica, toda za njo je že devet let delovne dobe. Najprej je delala v Škofji Loki v Kroni, nato pa je bila še v bifeju na Hotavljah. Toda zaradi zdravstvenih razlogov je želela iti drugam. In prav v tem času, ko je Blažka razmišljala o tem, da bi se zaposlila v drugem okolju, se je v naši delovni organizaciji izkazala potreba po delavki v kuhinji. Prišla je med nas in pravi, da je z delom v kuhinji zadovoljna, prav tako tudi z osebnim dohodkom.

„Priprava hrane pa ni enostavno delo in potrebno je precej znanja in volje, da na koncu postane jed dobra in kvalitetna,“ je dejala Blažka in dodala staro resnico, da nikoli vsem okusom ni mogoče ustreči. Tudi najboljši kuharji se morajo vedno znova truditi, da pripravijo dobro hrano. Tudi naši delavci v kuhinji bi radi skuhalo čimbolje, saj se zavedajo, da tudi oni posredno prispevajo k boljšemu delovnemu učinku. Toda vrnimo se k naši Blažki. Ko sem jo vprašal o politiki in gospodarstvu, mi je povedala, da je to ne zanima in misli, da je to bolj moška stvar. Tudi naše delovne organizacije, dokler se ni tu zaposlila, ni poznala niti po imenu. A ko je prišla k nam, se je kot pravi hitro privadila. Ker je dosti dela, tudi delovni

čas hitro teče, tako da ji ni nikdar dolgčas.

Dela je Blažka navajena, saj je njen dom v Srednjem brdu nad Hotavljami kmetija z več glavami živine v hlevu in nekaj obdelovalne zemlje. Doma živijo skupaj z očetom, materjo in štirimi mlajšimi brati, starejša sestra pa živi drugod. Pri hiši je tako zmeraj dovolj ljudi, pa vendar morajo ob večjih opravilih vsi krepko poprijeti za kmečka dela. Mati je sicer doma, oče pa je prav tako zaposlen in zato jim je v veliko pomoč mehanizacija, brez katere bi le težko opravili vse potrebno. Zjutraj Blažka vstaja, ko večina od nas še poležava v topli postelji, saj mora priti še peš do pol ure oddaljene avtobusne postaje. Vendar se ne pritožuje in pravi, da jo tisti jutranji sprehod celo sprošča, saj si takrat nabere notranjih moči, pa tudi drugače rada hodi peš. Kadar le more se odpravi na daljše pohode v planine. Seveda tedaj ni sama, ampak gredo skupaj z veselo družbo. Večkrat se odpravijo na Blegoš, pa tudi drugam. Lani so jo mahnilo celo na enotedensko planinarjenje v Črno goro na Durmitor. To potovanje je bilo precej naporno, saj je že sama vožnja z vlakom v Črno goro dovolj utrudljiva.

Ves čas, ko je govorila o svoji ljubezni do gora, je bilo čutiti, da jo zelo zanima tudi alpsko plezanje. Sama sicer tega športa še ni okusila, zelo rada pa prebira razne knjige, ki opisujejo to področje. Predvsem jo zanimajo veliki vzponi naših planincev v težavnejših smereh. Ker ljubi drzne akcije, rada seže tudi po kriminalnih romanih, kjer je prav tako kot pri vzpenjanju po na videz nepremagljivih stenah, mnogo razburljivih dogodkov.

Tako si Blažka zapolnjuje svoj prosti čas, ki pa ga je, zaradi obilice dela na kmetiji, zelo malo.

Tako sva se pogovarjala tiste dolge sobote, ko na koledarju piše osem in se nam ponavadi vleče mnogo bolj kot ob drugih dnevih. Mogoče je prav zaradi najinega razgovora tudi ta sobota prej minila. A kaj bi govorili o eni soboti. Mnogo jih bo še, kratkih, pa tudi malo dolgočasnejših in daljših. Mnogo tudi za Blažko, ki je prav tako še na pragu življenja, polna načrtov in hotenj, ki jih želi uresničiti. Naj se ji vse izpolni, za nas pa imamo še nekoliko sebično željo, naj njena roka vedno najde pravo mero, ko nam bo odmerjala količino posameznih sestavin v vsemogočnem kuharskem loncu.

C.K.

POTOPIS

Kot je znano, smo v prejšnjem nadaljevanju obsedeli na Jesenicah, ker smo prišli navzkriž z oblastjo. Ko smo z njo končno le sklenili premirje, se je naša pot nadaljevala. Vlak je potegnil in zapustili smo zakajene Jesenice. To smo storili z velikim olajšanjem, saj bi se nam lahko pripetilo še vse kaj drugega, kakor ravanje kosti na trdih deskah jeseniških varnostnikov. Ti pač ne štedijo z vzgojno palico, le zakaj bi štedili z njo, saj jim jo je ljudstvo kupilo zato, da jo uporabljajo.

Drveli smo proti Bledu. Proga

je prečkala globoke grape, se zaganjala v predore in žvižgala skozi tesne zajede. Kjer je peljala po robovih, je bil prelep razgled na Karavanke z mogočnim Stolom, ki je se pel v nebo ob boku pohlevne Begunjščice. Prevozili smo tudi Vintgar. To je divja soteska, skozi akter se previja gorska rečica Radovna. Skozi sotesko je speljana izletniška steza, vendar je ožina takò tesna, da je steza na več mestih vklesana v skalo ali pritrjena v steno. Ob izhodu iz tesni, Radovna pada v mogočnem slapu čez skale in se umiri v globokem tolmunu.

Vredno si je ogledati Vintgar od blizu in ne iz vlaka, kakor smo storili mi trije. Železna kača je preprosto švignila čez visok most, ki se je pel nad kanjonom in že je bil Vintgra za nami. Potem se je odprl razgled na Bled. Jezero z otokom in mestecem na obali, je ležalo pod nami kot na dlani. Z vrha je pogled na ta bisser čisto drugačen in še lepši, kakor, če si ga človek ogleduje od blizu. Ni zaman zapel Prešeren: „Dežela naša nima lepš'ga kraja -- kot je z okolšno -- ta podoba raja!“

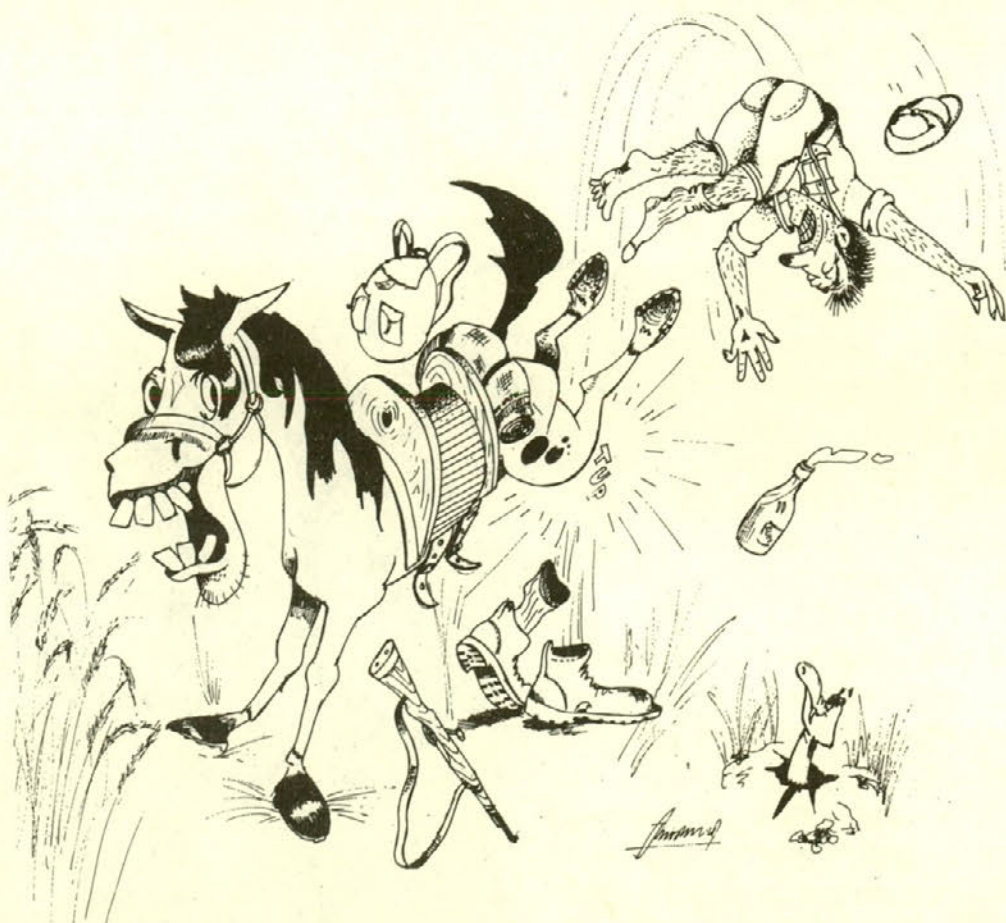
A naša železna gosonica se na blejski postaji, visoko nad jezerom, ustavi le toliko, da v svoj trebuh sprejme nove potnike in že oddrvi proti Bohinjski Beli. Spaka zakajena nam ne privoščiči prelepega razgleda. Tako kmalu pod seboj ugledamo kasarne na Beli. Na prostranem dvorišču se je nekaj vojakov očitno brezuspešno pretepalo s čredo konj. Vojaki so konje seganjali v ogrado, a ti so z dvignjenimi repi bezljali naokrog in se za svoje spremljevalce še zmenili niso. Ko je Brane videl ta prizor je planil na noge in z dvignjenimi pestmi pričel žugati proti kasarni. Z Marjanom sva se mu, misleč, da ga je po neprespani in brezalkoholni noči, zgrabil delitij, obesila na ramena in ga stlačila v kot. Pri tem sva mu vneto zatrjevala, da je v kasarni videl le begajoče konje in ne bele miši ali celo krvosesne netopirje, ki se pač radi prikazujejo človeku v delirijem stanju. Komaj sva ga pomirila a, ko nama je to le uspelo, je povedal zgodbo, ki je pojasnila, kaj ga je tako razkopalo:

„Pred leti so me poklicali na orožne vaje sem gor v Bohinjsko Belo. Z menoj je prišlo še kakšen ducat Žirovcev, mojih letnikov in vojnih obveznikov. Koj prvo uro so nam začeli deliti orožje. A glej ga šmenta: Moji prijatelji so prejeli puške, strojnice, minomete, meni pa so porinili v roke preperete brzde in strgano sedlo, ter mi pokazali konja, za katerega naj bi skrbel naslednje

dneve. Postal sem torej konjevodec in vsi tovariši so me zasmehovali. A to ni bilo najhujše. Revež sem bil zato, ker sem dobil na grbo najbolj pokvarjeno žival, kar jih premore naša armada. Čeprav je imel le še kake štiri zobe, je grizel na vse strani huje kakor kobilica. Brcal pa je tako, da se mu je še podkev rajši izgubila kakor, da bi bila pritrjena na njegovi nogi. Trmast pa bolj, kakor partizanska mula. S takim hudirjem sem torej imel opraviti, ko so nas oficirji zapodili gor na Jelovico. Na dolgih pohodih so tovariši obesili svojo opremo mojemu konjaču na sedlo in se sladko smejali, ko sem se dajal z mrho, da tovara ni odvrгла ali celo pobegnila. Zagodla pa mi jo je šele zadni dan, ko smo predajali opremo. Tovariši so se znebili svojih pušk, strojnic in ostalega železja, vojaških cap ter sitnih oficirjev. Mene pa je uboga žival ravno pred predajo brcnila v koleno, zahrzala, dvignila rep in odgalopirala mimo stražarja na njivo ovsa, ko je zorel v bližini. Tamkaj je poteptala najmanj polovico kalsja, šele potem se je začela mirno pasti. Seveda so me

oficirji napodili za njim, naj ga ulovim, privedem nazaj in ga oddam v kasarniški hlev, drugače ne dobim odpustnice. Stekel sem torej na polje ulovil trmoglavca sredi ovsa in ga privedel nazaj v kasarno. Da, privedel bi ga skoraj, če ne bi bilo nekega kmeta, ki me je na razorju njive zgrabil za ovratnik in zahteval odškodnino za svojo ovseno njivo, katero mu je poteptala vojaška mrha. S kmetom bi se morebiti še pogajal, če mi ne bi on tiščal pod vrat vse štiri roglje gnojnih vil, s katerimi je planil na polje, da ga ubrani pred uničenjem. Tako sem lepo počenil, izplačal kmetu zahtevano odškodnino, kljuse oddal v kasarni in se odpravil domov. Ostalo pa mi ni niti za pot, kaj šele za žganje. Od takrat konj ne morem videti niti na tri kilometre, najmanj pa vojaške.“

Pri tem pripovedovanju se je Brane tako razkuril, da sva z Marjanom zopet planila nanj in ga ukrotila v kotu vagona. Nisva bila pač prepričana, da ga ne grabi delirij. No, za kakšen delirij, po pravici povedano nismo imeli niti časa. Na obzorju je bila že nova zanimivost. To je bil

Babji zob, ki je štrlel v nebo visoko gori pod Jelovico. Babji zob je precej visoka in konočasta skalna škrbina. Če bi ta škrbina bila še malo daljša, bi dobila ime Babji jezik. Nato smo se po tesni soteski peljali ob Savi proti Bohinjski Bistrici. V tej soteski je pravi raj za kajakaše. Spuščajo se po brzicah, med skalami in čez vrtnice, da je veselje. Po kratkem postanku v Bohinjski Bistrici smo zdrveli v predor ki povezuje Gorenjsko s Primorsko. Prevrtan je skozi gorski greben ravno pod Črno prstjo in je dolg okrog sedem kilometrov, torej skoro toliko, kot bo dolg novi karavanški. To progo so gradili okrog leta 1900 še pod ranjko Avstrijo. Zgradili so jo namesto proge, ki naj bi potekala po Poljanski dolini, skozi Žiri v Trst. Železnico so po naši dolini že izmerili a

zgradili je niso nikoli in to samo zavoljo Štefanovega očeta. Inženirji so namreč progo pomerili tako, da bi bila speljana ravno skozi Štefanovo vežo. Ko je gospodar to videl, je rekel: „Čez dan še ne bi rekel, če bo vlak vozil skozi vežo, ampak ponoči pri nas zaklepamo.“

Ker vlak skozi zaklenjena vrata ne more, je bil Franc Jožef prisiljen graditi bohinjsko progo. Le pomislite, kaj lahko napravi en sam trmast človek. Nas Žirovce je spravil celo ob železnico.

Ko smo prevozili dolgi predor, smo se znašli v Podbrdu na Primorski strani. Odbrzeli smo navzdol po Baški grapi. Ponekod je tako ozka, da je na njenem dnu prostora komaj za rečico, železnica in cesta sta vsekani v skalnate bregove. Po dolini je

nešteto predorov, komaj smo zapustili enega, že smo bili v drugem. Nad grapo se dvigajo strmi bregovi, da se komaj vidi nebo. Po teh bregovih so posejane redke domačije. Ko je po Baški grapi pripeljal prvi vlak so domačini rekli: „Bežimo, peč je podivjala!“ Naposled smo se znašli v dolini Soče. Občudovali smo njeno lepo vodo, lepa jezera, slikovita naselja.

Ta del poti je najlepši. Vse prehitro smo se znašli v Novi Gorici, kjer se je naša pot končala. Takšno potovanje je enkratno doživetje, zato ga priporočam vsakemu, ki ima kaj potepuške krvi v sebi. Znašli smo se torej v Novi Gorici, a do doma je bilo še daleč. Na poti proti domu se nam je pripetilo marsikaj, o tem pa kdaj drugič.

Matevž Pečelin

MLADINSKA STRAN

OBISK ZVONETA ŠERUGE V ŽIREH

V mladinski organizaciji smo že pred časom razmišljali o tem, katero predavanje bi privabilo ljudi izpred televizijskih zaslonov v konodvorano. In spomnili smo se na Zvoneta Šerugo, znanega popotnika, novinarja in fotoreporterja.

Letos v januarju se nam je ponudila priložnost, da ga povabimo v Žiri, ker je pričel s predavanji o svojem potovanju okoli sveta.

V uri in pol nam je lahko predstavil le nekaj kamenčkov iz njegovega bogatega mozaika spominov na lepoto in bridkosti, s katerimi se soočajo ljudje po svetu. Ob njegovem prijetnem načinu pripovedovanja ter ob njegovih zanimivih diapozitivih najbrž nikomur v dvorani ni bilo dolgčas. Že v uvodu nam je povedal, da on fotografira predvsem ljudi, s katerimi se srečuje, saj so oni pravi odsev okolja, v katerem ži-

vijo, ne pa razni templji in palače, katere lahko vidimo na vsakem prospektu.

Spominjam se obrazov otrok, ki so bili tako različni. Na eni strani prestrašeni in sestradani, z velikimi, vprašujočimi očmi, na drugi strani pa srečni, veseli in sproščeni razvajeno vihajo nos pred jedjo, katero jim ponuja mama. In potem še fotografija dveh dečkov, ki sta sestradana

omagala pred zaklenjeno, polno prodajalno kruha in slaščic. Morda so otroci sami odločali, kje se bodo rodili . . .

In kako naravno in nekaj samo po sebi umevnega je pridelo vanje opija, kakor da ljudje ne vedo, koliko gorja bo povzročil. To je njihov način življenja, njihov boj za obstanek. Človek ne hote pomisli, koliko posrednikov bo vmes še zaslužilo, preden se

bo poceni surovina spremenila v dragoceno, smrtonosno blago, ki nekemu pomeni podaljšanje za-voženega življenja.

Še in še bi lahko naštevali in izmed tolikih zanimivih stvari je težko izbrati najzanimivejše. Kdor je bolj nagnjen k pustolovščinam, si lahko kupi knjigo **PO-TOVANJE K LJUDEM**, ki je pred kratkim izšla. Zapiski so popolnoma sveži, saj so nastajali na samem potovanju in so zato še bolj privlačni.

Za konec pa samo še to, da se je Zvone v naši družbi kar prijetno počutil in nam ob slovesu obljubil, da bo v Žiri še prišel, takoj ko bo pripravil kaj novega.

Stana Gantar

ORGLE V CANKARJEVEM DOMU

Kadar stopimo v veliko dvorano Cankarjevega doma, nas na desni strani pozdravijo mogočne piščali prospekta veličastnih orgel. Srebrne, večje in manjše, vzbujajo občudovanje in spoštovanje. Prijazne hostese povedo tudi o orglah nekaj osnovnih podatkov. Vendar nudi ves Cankarjev dom toliko raznovrstnih novosti, da si kopico informacij težko zapomnimo.

V vsem umetniškem in tehničnem bogastvu pa prav te orgle izstopajo kot ena največjih in najlepših pridobitev slovenske narodne kulture in hkrati pomenijo največjo instrumentalno narodovo naložbo. To so naše prve koncertne orgle, postavljene v posvetno, koncertno dvorano. Po kulturnem svetu na zahodu in vzhodu že več kot stoletje postavljajo orgle v šole (konservatorije in akademije), poročne dvorane na magistratih in podobno. Otvoritev simpozija, kongresa ali razstave s krajšim orgelskim uvodom ali zaključkom je pri nas vznemirljiva novost, po svetu pa

že dolgo del utečenega kulturnega dogajanja.

Spoštovanje, ki nas prevzame ob pogledu na orgle, je docela upravičeno, saj so orgle največje in najzapletenejše glasbilo, kar jih je človekovo mojstrstvo ustvarilo. Še danes imenujemo orgle „kraljica inštrumentov“. Pri izdelavi večjih orgel sodelujejo najrazličnejše znanosti, da bi služile umetnosti. Arhitekti, fiziki, akustiki in elektroniki v pravih tovarnah — včasih so bile to delavnice — iščejo najboljšo, optimalno rešitev, da bi v danem prostoru orgle najlepše pele. Za razliko od klavirja, ki gre v vsak prostor, so vsake orgle unikat, zgrajen za konkretno dvorano. Vsa ta ekipa se trudi, da bi nazadnje iz glasbila prišel najlepši ton, kajti ravno lepota tona je tisti končni cilj vse znanosti in tudi podlaga za umetnost, zaradi katere smo nabavili inštrument.

Da bo ta zapletenost postala jasnejša, se bomo na kratko sprehodili skozi zgodovino in gradnjo tega inštrumenta. Orgle so nastale v Grčiji pred našim štetjem, kot posveten inštrument pa so jih za zabavo uporabljali tudi Rimljani. Bizantinski cesar Konstantin je s sorazmerno velikimi orglami obdaril vladarja Pipina Malega. Z nastopom pravoslavja ob cerkvenem razkolu začnejo na vzhodu peti v cerkvah brez kakršnekoli instrumentalne spremljave. Tako tudi orgle ne pridejo v poštev, zato pa se bogato razvijejo v zahodni Evropi in postanejo nepogrešljiv inštrument v cerkvah. V prejšnjem stoletju začnejo graditi orgle tudi v koncertne dvorane in tako začnejo po svetu poleg violinistov ali pianistov gostovati tudi koncertni organisti, skladatelji pa pišejo nove koncertne skladbe za orgle. Vsake orgle imajo piščalje, igralnik ali igralno mizo, prenose od tipk do piščali ali trakturo, mehovje in orgelsko omaro. Piščali so velike in majhne, kovinske in lesene, postavljene pokončno ali vodoravno (španske trobente), odprte ali pokrite. Vsaka

razlika v materialu, velikosti in obliki daje drugačen ton. Piščali ene barvitosti imenujemo register. Naše orgle v Cankarjevem domu imajo 73 registrov in spadajo med večje orgle v svetu. Po zamisli našega prof. Huberta Berganta so piščali naših orgel razdeljene po štirih klaviaturah in po podalni klaviaturi, na katero igramo z nogami. Prva klaviatura ali manual ima nemško, Bachovsko barvitost, druga staro francosko, tretja je kopija orgel stolnice v Piranu, registri četrtega manuala pa dopolnjujejo prve tri. V prvi manual so vključene tudi španske trobente, ki vodoravno kot fanfare štrlijo iz orgelskega ohišja. Zelo pomembna je povezava med tipkami in piščalmi, zaradi velikih razdalj pa tudi izredno zapletena. Najboljša je mehanska povezava, poznamo pa tudi pnevmatično in električno, vendar sta obe bistveno slabši. Naše orgle imajo odlično sodobno mehansko trakturo. Mehovje je danes močan elektromotor, ki poganja zračno turbino, ta pa tlači stisnjen zrak v sapnice in njihove predprostore, ki uravnava pritisk, saj različne piščali zahtevajo različen pritisk. Tudi orgelska omara ima svoj zvočni in lepotni pomen, zato so o njej veliko govorili in se posvetovali z arhitekti. Na igralni mizi so še gumbi, s katerimi vključimo registre in pa različna tehnična pomagala, med katerimi je tudi majhen „računalnik“; vanj lahko s „spominom“ spravimo različne kombinacije, ki jih potrebujemo med igranjem. Ker so orgle tako velik inštrument, so potrebne stalne skrbne nege in vzdrževanja. Do leta 1992 imajo še garancijo (vsega 10 let), uglasuje pa jih pred vsakim nastopom in snemanjem naš serviser in uglasovalec Jože Kočar. Naš inštrument je izdelala zahodnoberlinska tovarna Schuke, stale pa so 1,200.000.- DM.

Tudi orgle so bile postavljene iz sredstev vseh delovnih ljudi, zato so tudi vsem namenjene. Prav je, da kot stalni in zvesti po-

slušalci tudi orgelskih koncertov radostno uživata sadove svojega v kulturo vložnega dela.

Poleg koncertov, ki jih bodo letos v rednem programu izvajali na orgle organisti iz Milana, Hamburga, Poljske, Budimpešte, Prage in naš Bergant, imamo za vas pripravljeno skrbno načrtovano predstavitev orgle z nazivom „ČUDOVITI SVET ORGLANJA“, kjer se ob sodelovanju violine, trobente, izbranih skladbah in ob diapozitivih seznanite z orglami in orgelsko glasbo. Ob takem spoznavanju zlahka odkrijete, da orgelski koncert ni nekaj, kar je namenjeno le izbraniemu občinstvu.

Orgelski koncerti v sezoni 1987/88:

3. april ob 19.30

Rose Kirn, Hamburg
program: J. S. Bach, F. Mendelssohn, C. Franck, M. Reger, L. Vierne, J. Langlais, J. Reubke

20. april ob 19.30

Joachim Grubich, Poljska
program: J. S. Bach, J. Luciuk, F. Liszt, F. Mendelssohn, C. Franck

8. junij ob 19.30

Zsuzsa Elekes, Madžarska
program: J. S. Bach, M. Reger, F. Liszt, sodobni madžarski skladatelj.
fišni organist Cankarjevega doma

Saša Frelih — Mišo

 KLADIVAR ŽIRI

» Pismi «

Prijatelji

*Moram priplezat na vrhove gora,
saj veš, sonce bo vzšlo,
moj prijatelj.*

*Namenov ni, če hočeš, si sam
ni vse s teboj.*

Vrata se odpro in si na prostem.

*Vabljen sem bil na razgovor o lepoti,
mislim na pogovor, o lepoti v srcu.*

*Prišli so vsi, ki sem jih želel videti
in gorje, če jih ne bi prepoznal.*

*Ravno sem bil v miselni dogodivščini,
Ko je prišel glas, da je človek pomemben*

*Dobro dene, če vidiš in slišiš nekaj,
kar nisi nikdar prej, ne slišal, ne videl.*

*Prideš na proslavo nekega srca,
da betonski zid bi bil prebit
in oledeneli večer, kaj je z njim,
kako naj vem. Lahko je lepši.
Ja, lahko je lepši.*

*Nebo žari in spušča žaluzije na oči
praznovanja, na oči pristnega prijateljstva.*

Franc Kopač

*Všeč naj bo odpiranje
vrat v prostranstvo*

*In sol, in voda, in vino.
In kruh iz pšeničnega zrna,
v morju penečih valov.*

*Všeč naj bo. Ja, kar naj bo
prisotno na vsakem koraku.*

*Vidna je bila pri vsem tem
še neka zelo drasocena stvar,
meni draga, celo zelo lepa,
pravo mojstrstvo predajanja na način,
ki ne zahteva ničesar,
razen pogleda v neskončnost
barvnih melodij.*

Franc Kopač

ČRNA PRAVLJICA

Nekoč je v naših krajih živel moški, ki nobene stvari na svetu ni ljubil tako zelo kot šport. Rad je tekkel, kolesaril, plaval, smučal, planinaril, veslal, jadral na deski, igral tenis, kegljal in balinal, streljal, dvigal uteži, telovadil. . . Ni bilo športa, ki bi mu ne ugajal in s katerim ne bi vsaj poskusil, najraje pa je imel tekmovalne, pri katerih ne ve, kdo je prvi in drugi in tretji.

Kljub temu, da ni bil več rosnno mlad, se je udeleževal vseh tekem v krosih in tekih in smučarskih tekih in veslanjih ter plavanjih in kegljanjih in kolesarjenjih in . . . Bil je srečen in vesel, le nekja ga je morilo: nikoli ni zmagal, nikoli ni bil dru-

gi, še tretji ne in ostajala mu je le olimpijska tolažba, da je važno sodelovati. Pa ga ta tolažba ni povsem potolažila, kajti iz leta v leto je treniral več in tudi nobena tekmovalna ni zamudil, nasprotno, začel je hoditi tudi na manjše, da bi morda vsaj tam prišel do enega od prvih mest in s tem do medalje.

Medalje pa od nikoder, čeprav so leta tekla, moči počasi začele pešati, sodelovanje pa postajalo vse večje breme, saj je bilo treba trenirati več in več.

Potem je prišlo kot strela z jasnega: sredi treningov in na poti iz enega tekmovalnega na drugo mu je postalo slabo. Ker je bil pravi športnik, ga to ni zmedlo, štartal je, bo že odleglo, si je dejal, odleglo pa mu ni, nasprotno, zameglilo se mu je, padel je ob progo in še predno so mu lahko kaj pomagali, je izdihnil, umrl.

Odpeljal ga je črni avtomobil in obvestili so njegovo ženo, da

je postala vdova.

Žena, kot vdova še čisto brez izkušenj, je zdrvela v mrtvašnico — kot da lahko še kaj spremeni.

„Kje je moj mož?“

„Če je pri nas, potem je to vaš bivši mož,“ so ji odvrnili.

Želela ga je še enkrat videti in neki uslužbenec, še novinec v taki službi, je vzel ključke in jo odpeljal v hladilnice.

Odklenil je prva vrata in odkril truplo dragega pokojnika — ni pravi, je ugotovila vdova.

Odklenil je druga vrata in tudi drugi pokojnik ni bil pravi.

Odklenil je tretjič in spet napak in zaman.

Ko je vdova pogledala četrtega, je bil pravi. Zajokala je in zaihtela v robec, potem pa dejala:

„Oh, ti moj ubogi dragi, vidiš, spet se nisi uvrstil med prve tri.“

E.J.

HUMOR

***

— Pred leti si me še znal tako lepo objeti okrog pasu in me poljubiti . . . očita žena možu.

— Toda, draga, meni v teh letih roke niso toliko zrasle . . .

***

To je res lepo, da si se spomnil na moj rojstni dan, ampak kakšno darilo bi mi pa vseeno lahko prinesel.

Saj sem prinesel! Lačna usta in suho grlo. . .

***

— Uh, v jezik sem se ugriznila! zastoka sredi prepira žena.

— Le kako ti ga je uspelo ujeti? ! se začudi mož.

***

— Od česa imaš modrico pod očesom?

— Od kolcanja!

— Kakšno zvezo pa ima kolcanje z modrico?

— O, pa še kakšno! Tudi ti bi imel modrice, če bi se ti kolcalo v tuji omari.

***

— Strašno sem jezen, ker mi je sinoči doma odprla vrata hišna pomočnica, jaz pa sem jo objel in poljubil!

— Zakaj te to tako jezi?

— To sploh ni bila hišna pomočnica, ampak moja žena: in ko sem jo objemal, mi je zašepetala: „Ne zdaj dragi! Vsak čas bo prišel moj mož“.

***

— Joj, kakšna pa si? Saj imaš čisto plavo oko!

— Mož me je pretepel.

— Kaj ni odpotoval v Francijo?

— Na žalost sem to mislila tudi jaz.

***

— Za vas imam dobro in slabo novico. Katero bi raje prej slišali?

— Slabo.

— Moram vam amputirati obe nogi.

— A kakšna je dobra?

— Pacient zraven bi rad kupil vaše čevlje.

***

— Poslušajte, zakaj mi pa tega niste že prej povedali? ! se jezi zdravnik nad pacientom.

— Česa? Kaj pa je narobe?

— Tega, že ste Kitajec. Jaz vas pa že dva tedna zdravim za zlatenico.

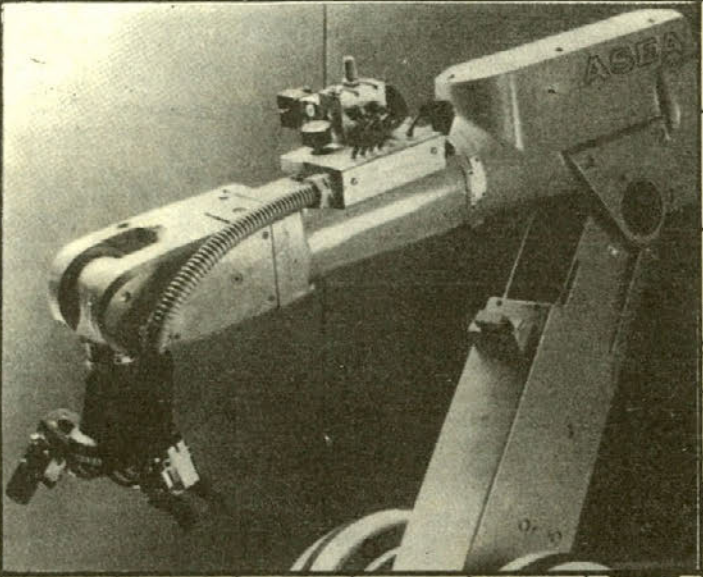

***

— Sin moj, razloži mi, zakaj v šoli dobivaš samo dvojke in cveke? je razočaran oče, ko si ogleduje sinovo spričevalo.

— Verjetno boljše ocene izvažajo. . . poskuša z izgovorom sin.

KRIŽANKA

						POBLEDECA DUŠEVNE ODREMENI- TVE	SMUČIŠČE NA POHORJU	ANGLEŠKI FILANTROP (WILIAM)	OSVOBODI- LNA FRONTA	UŽIVALEC* MAMIL	HOMERJEV EP	ATMOŠF. TLAK NAD 1ata	
									JAPONSKI DRODIŽ				
									MUSLIMAN. VODJA				
												100 m ²	
Sestavit: C. K.	RADIJ	MUSLIMAN. IME	NEZAKONIT LOV	BEGRAD. FILMSKA IGRALKA VOGRINEC									
STARŠINA UNIVERZE						MEŠETAR NAŠA TOVARNA AVTOMOBILOV							
CIRKUŠKI IGRALEC							STARA MAMA (PRIMORSKO)					POJEM V MATEMA- TIKI	
	M. IME DELAVSKA ENOTNOST					UMETNOST. GALERIJA V LJUBLJANI				NOVI PAZAR			VZDEVEK ZA NEKAJ TOGEBNEGA (TUJKA)
9						GERMANSKO PLEME					RENIJ		
TOVARNA V CELJU				KARENINA									
	SREDIŠČE VRTENJA	BOLMIŠAC. ZLOB PREDZ. IN 16. ČRKA ABECEDA											
ČISTI KISIK													
NOČNA PTICA													

KRIŽANKA

Iz novoletne številke glasila smo prejeli 23 rešenih križank, med katerimi je bila samo ena pravilna. Tako smo dobili nagradenja brez žrebanja in sicer je prejela prvo nagrado – zidno uro – Andreja Smeh.

Pravilna rešitev novoletne križanke:

SKESANJE, TRST, TRSTENIK, ROEN, RONALD, VELIKO, ANOMALIJA, BAHAM, RESOR, DORA, ZC, KAS, BOLA, JEREMIJA, OKTAEDER, OSTRIGA, APEL, KIKS, NO, MNOŽINA, STAR, ATENE, VAR, NOSAN, TON, IT, PTT, MIRZA, JASA, ARABCI, OK, AC, NZJ, LT, RI, HRANA, KVALITETNIH, ARI, TKON,

„Kladivar“ je glasilo KLADIVARJA, tovarne elementov za avtomatizacijo Žiri, Industrijska c. 2 Glasilo KLADIVAR izhaja vsake tri mesece.

Ureja ga odbor za obveščanje: Ciril Kacin – glavni urednik, Brane Šubic – odgovorni urednik, Jure Možina – tehnični urednik, karikature, Stana Gantar – mladinska stran, Ernest Kavčič – foto, Tinca Gantar – administrator, Julijana Leskovec – predsednik.

Tisk: Prepisovanje in razmnoževanje, Edvard Usenik, Kadilnikova 8, Ljubljana, v nakladi 450 izvodov.

Na podlagi mnenja sekretariata za informacije SRS št. 421-1/72 z dne 15. 8. 1979 je glasilo oproščeno temeljnega prometnega davka.